

ਸਾਲ ਚੌਦਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਨਵੰਬਰ, 2008

ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਚੇਅਰਪਰਸਨ

ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money Order, Cheque, Draft & correspondence

V.G.R.M Charitable Trust 'Atam Marg' Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901 Pb.India.

Office 'Atam Marg' Ph. No. - 0160-2255002, Fax.-2255009, , Mobile - 9417214391,79

FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼) CONTACT NO.

U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 408-263-1844
Bhai Kuldeep Singh Sher Gill
Phone : 408-230-8319
Bibi Sukhvinder Kaur Bains
Phone : 403-270-3387
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 604-433-0408
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0121-200-2818
Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058
Australia - Bhai Jiwan Singh ji
Phone : 03-943-65865, Fax : 03-943-65867

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg@glide.net.in

[http:# www.ratwarasahib.org](http://www.ratwarasahib.org), [http # www.ratwarasahibmedia.org](http://www.ratwarasahibmedia.org)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਡਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਬਾਰਾਮਾਹਾ 2
2. ਸੰਪਾਦਕੀ 3
3. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੇ 4
4. ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀ ਨਾ ਕਿਨ ਹੂ ਆਨ 15
5. ਜੁਗਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ 31
6. ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਰੂਟ 39
7. ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ 41
7. ਮੋਹਿਨਾ ਸੋਹਿਨਾ 45
8. ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 51

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	-	0160-2255001
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਬੀਜੀ		9417214381
ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	-	9417214378
ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇੰਚਾਰਜ		9417214383
ਜਰਨਲ - 9417214384,	ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ -	9417214382
ਬਾਬਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ		9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385,	9417214385
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ		9417214386
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ		0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ		0160-2255004

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਕਾਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ 0176 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ www.amritbani.com ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਚੂਅਲ ਸਾਇਟਿਫਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਯੂ.ਕੇ.

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮੰਘਿਰਿ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਮੰਘਿਰਿ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਰਲ ਅਰਥ।

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪
(ਪੰਨਾ-135)

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥
ਤਿਨੁ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥

ਮੱਘਰ ਦੇ ਠੰਡੇ ਮਿੱਠੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹਰੀ-ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਤੀ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਆਦਰਸ਼ ਹੈ।

ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਰਹੀ ਸੇ ਰਹਿਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਗਵਾਨ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਨ ਮਨ ਸਦਾ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਸਮਾਦ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਕੱਲੀ (ਛੁਟੜ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗ ਦੁਖੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਖ-ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਲ ਜੀਵਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ॥
ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ॥

ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦਾ ਸਾਥ ਮਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਵਿਸਮਾਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰੰਗੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਨਵਾਦ ਦੇ ਹੀਰੇ, ਮੋਤੀਆਂ, ਜਵਾਹਰ, ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਧੁੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ॥
ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ॥

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸੀਆਂ ਪ੍ਰਭ ਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭ-ਰੰਗ-ਰਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਵਿਸਮਾਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਮੱਘਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੁੜ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ।

ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ (ਪੰਨਾ 1109)

ਮੰਘਰ ਮਾਹੁ ਭਲਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ॥
ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਰਵੈ ਮੈ ਪਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ ਭਾਵਏ॥

ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਕਿੰਨਾ, ਭਲਾ, ਚੰਗਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿ-ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਣਵਾਨ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ, ਉਹ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਨਿਹਚਲੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਣੁ ਬਿਧਾਤਾ ਚੰਚਲੁ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ॥
ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੇ ਤਾ ਭਾਇਆ॥

ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ, ਮਰਣਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਨਿਹਚਲ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਹੈ, ਚਤੁਰ ਹੈ, ਸਿਆਣਾ ਹੈ, ਸਿਰਜਣਹਾਰ (ਬਿਧਾਤਾ) ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਹੀ ਗਿਆਨ, ਪੂਰੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਦਾ ਪੂਰਨ ਟਿਕਾਉ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੇ ਸੁਣਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ॥
ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਨਾਹ ਪਿਆਰੀ ਅਭ ਭਗਤੀ ਪਿਰ ਆਗੈ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ, ਬਾਣੀ, ਕਾਵਿ ਆਦਿ ਸੁਣ ਸੁਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੁਖ ਦਰਦ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਸਮਰਪਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

*****

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਬੰਧੀ
ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਜੀਓ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਯਾਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਅਤੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਐਸਾ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਦੇ ਹਿਸੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਸਾਲ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਕਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖਲਾਰਨ ਲਈ ਭਾਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਅਯੋਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਉਪਰੰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ, ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਬਰਸੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2008 ਨੂੰ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੰਦੇੜ (ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਥਾਪ ਕੇ ਆਪ ਜੋਤੀ ਜੋਤੀ ਸਮਾ ਗਏ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ ਤੋਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਲੁੜੀਂਦੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਮਾਗਮ ਸਬੰਧੀ ਮੀਟਿੰਗ 26 ਅਕਤੂਬਰ 2008 ਨੂੰ ਦੁਪਿਹਰ 3.00 ਵਜੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੀ.ਜੀ. ਆਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਕੁਰਾਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਲੰਘ ਕੇ ਈਸ਼ਰ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਡੇਢ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਰਸਤਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਟਾਇਟਲ ਅੰਦਰਲੇ ਪੇਜ ਉਪਰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸਥਾਨ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਇਕ ਨੰਬਰ ਪੇਜ ਉਪਰ ਅੰਕਿਤ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਉਪਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਸੱਦਾ ਦੇਣਹਾਰ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ

ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਬਚਨ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਏਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਖਿਆਲ, ਬਾਹਰਲਾ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਬਾਹਰਲਾ ਮਿਲਵਰਤਨ, ਨੇ ਐਨਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੁਚਾਲ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁੱਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜੋ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਅੱਗੇ, ਜੋ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਥੋਂ ਲੱਭੇ? ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮ-ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਈਏ? ਇਹ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਬੁੱਧੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ

ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੇਰ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ

ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜੇ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ, ਬੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਹ ਪਸੂ ਹੈ, ਢੇਰ ਹੈ। ਬੁੱਝਣਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਨਣਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਕੁਝ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਵਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਅੰਬ ਦੇ ਕੋਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੰਬ ਨੂੰ ਫਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਅੰਬ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ? ਉਹ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੀਆਂ ਕੈਲਰੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੰਨਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਐਨਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ, ਐਨਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ਾਬ ਹੈ ਤੇ ਐਨੀ fat ਹੈ। ਤੇ ਇਹ ਜੋ ਅੰਬ ਹੈ, ਲੱਗੜੇ ਵਿਚ ਐਨੇ ਤੱਤ ਨੇ, ਦੁਸੈਹਿਰੀ ਵਿਚ ਐਨੇ ਨੇ, ਦੇਸੀ ਵਿਚ ਐਨੇ ਨੇ। ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਨਣਾ।

ਇਕ ਬੰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਅੰਬ ਤੋੜਿਆ, ਤੋੜ ਕੇ ਚੂਪਣਾ

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੂਪਣ ਦਾ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਨੇ ਅੰਬ ਚੂਪ ਲਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜਾਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸੋ ਇਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ, ਜਾਣ ਤਾਂ ਲਿਆ ਤੇ ਬੁੱਝਿਆ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਪਸੂਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਪਸੂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸੋਚਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜੇ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਬੁਟਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦਰਖਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਸੋਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਤਜਰਬੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਥੇ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਬੋਸ ਸੀ ਬੰਗਾਲ ਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਖੁਰਾਕ ਪਾਈ ਬੁਟਿਆਂ ਨੂੰ, ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਰੱਖੀ। ਕਈ ਬੁਟਿਆਂ ਕੋਲ ਉਸ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਆਂ, ਰਾਗ ਵਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਬੁਟੇ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੁਟੇ ਰਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੈਲੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਨਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਰੋਹੀ ਵਿਚ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਰੱਖੇ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ - ਓਹੀ ਪਾਣੀ, ਓਹੀ ਖੁਰਾਕ ਓਹੀ ਸਭ ਕੁਝ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਪਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਮਝ 25% ਗਿਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਪੌਦੇ ਐਨੇ ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥ ਲਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਬੀਬੀ ਹੱਥ ਲਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁੰਗੜੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਦਾ ਵੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ 25% ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੋਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਪਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਆਹ ਬੰਦਾ drug ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਸ਼ੀਲੀ ਦਵਾਈ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਕਲ ਹਾਰ

ਗਈ, ਨਾ ਕੋਈ ਮਸ਼ੀਨ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਸੋਨਾ-ਚਾਂਦੀ ਕੋਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਮਸ਼ੀਨ ਲਾ ਦਿਓ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਟਕ-ਟਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਹਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਮਸ਼ੀਨ ਟਕ-ਟਕ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋ drug ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੇ ਅਜੇ ਤੱਕ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ drug ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੇਵਲ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਐਨੇ ਪੈਕਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕਿ ਹਵਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਬਾਹਰ ਆਵੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਟਿਊਬ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਟਿਊਬ ਦੀ ਹਵਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਉਸ ਟਿਊਬ ਨੂੰ ਟਾਇਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਟਿਊਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਕਟ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦਵਾਈ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਟੋਲੂ ਲਓ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਕੁੱਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਕਾਰ ਵਿਚ ਪੰਜੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਕਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਪੈਰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਡਿੱਕੀ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਡਿੱਕੀ ਖੋਲੋ, ਡਿੱਕੀ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਡਿੱਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਪਾਸੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਟੱਪਣੀ ਪਈ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸੁੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਟੱਪਣੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਈ, ਹੁਣ ਟਾਇਰ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਟਾਇਰ ਲਾਹੋ, ਜਦੋਂ ਟਾਇਰ ਲਾਹਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਟਿਊਬ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਟਿਊਬ ਪਾੜੋ ਜਦੋਂ ਟਿਊਬ ਪਾੜੀ ਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ drug ਪਈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਕਲ ਬਹੁਤੀ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੇ। ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ? ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ਚਾਹੇ 500 ਮੀਲ ਤੇ ਛੱਡ ਆਓ। ਆਪੇ ਹੀ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਥੇ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੋਝੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਨੂੰ 50% ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ। 50% ਤੋਂ ਉਪਰ 75% ਤੱਕ ਅਕਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। 75% ਤੋਂ 100% ਅਕਲ (ਸੋਝੀ) ਸਾਧੂਆਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੈ?

ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਗੱਲ ਬੁੱਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਬੁੱਝਦਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ

**ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਫੇਰ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇ ਬੁਝੈ
ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥**

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਕਹਿੰਦੇ ਬੁੱਝਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਹੋਣ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਉਸਨੇ ਬੁੱਝਣੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਰ ਲਓ, ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ ਜਿੰਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋਚ ਕਰ ਲਓ, ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਧਾਂਤ ਘੜ ਲਓ, ਸੋਚੀ ਜਾਓ ਜਿੰਨਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਸੋਚੀ ਜਾਓ ਪਰ ਅੰਦਰ ਜੋ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹੋ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੋ ਨਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਰਲੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਫੇਰ ਸੋਚਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੱਕ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਜੇ ਕਹੇ ਮੈਂ ਮਨ ਨੂੰ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਲਵਾਂ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਏਧਰ ਲਗ ਜਾਏਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਚਾਹੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਓ।

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ.....॥

ਅੰਗ - ੧

ਬੇਅੰਤ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਰਕਾਂ-ਵਿਤਰਕਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

.....ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। ਸੋ ਉਹ ਜੇ ਬੁੱਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਗਿਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੈ। ਬੁੱਝਣੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਓ ਤੇ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਲੋਕ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ। ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਚੱਕਰ ਲਾਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਨੇ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਕੀੜੇ ਤੇ ਪਤੰਗੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਬਣਦੇ ਰਹੇ

ਹਾਂ। ਇਕ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਇਹੀ ਸਰੀਰ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਜਨਮ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਹਿਰਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ -

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਤੇ ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ 84 ਲੱਖ ਸਰੀਰ ਗਿਣਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 24 ਲੱਖ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਨੇ, ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਸਰੀਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੇਟ ਭਾਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨੇ, ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਫੰਗਾਂ ਨਾਲ ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਨੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਖੁੱਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤੈਨੂੰ ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਹੁਣ ਐਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਜੇ ਬਲਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੋਟੀਆਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਪੁੜੇ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੋਝ ਬਹੁਤ ਲੱਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ। ਪਾਣੀ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਲੈਣਾ, ਧੁੱਪ-ਛਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਲੈਣਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਗਲ ਵਿਚ ਰੱਸਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੇਟ ਭਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਪ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਨਿਕਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੀਉਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਣ ਤਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਐਨੀਆਂ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨਾਂ ਨੇ ਨਰਕਾਂ ਦੀਆਂ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਜੇ ਚਾਰ ਜੁੱਗ ਗਿਣੀਏ ਤਾਂ ਤਰਤਾਲੀ ਲੱਖ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ 10 ਚੌਂਕੜੀਆਂ ਗਿਣੀਏ ਤਾਂ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹਜ਼ਾਰ ਚੌਂਕੜੀ ਗਿਣੋ ਤਾਂ ਚਾਰ ਅਰਬ ਬੱਤੀ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ, ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਆਓ, ਕਦੇ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਆਹ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਗਿਆ - ਬੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਐਸਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਐਵੇਂ ਨਾ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਬਣ ਜਾਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋਲ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸਰੀਰ ਇਥੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਜੇ ਕੇਵਲ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਅਸੀਂ ਸੋਚੀ ਜਾਈਏ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮਿਲਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਘਟਾਉਣਾ ਤੇ ਵਧਾਉਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਮੰਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਰੋਜ਼ੀ ਘਟ ਜਾਏਗੀ। ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਆਦਿਕ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ ਇਥੇ ਹੋਰ ਬੀਜ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਦੇ ਦੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਦਾ ਫਿਕਰ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਕੀ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹੋਰ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਨੇ ਕਰੀਆਂ ਹੀ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਦਾ ਕੀੜਾ, ਰਸਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾ ਨਹੀਂ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਪੱਥਰ ਤੋੜਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾ ਵਾਲੇ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੌੜੇ-ਦੌੜੇ ਆਏ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦਿਖਾਉਣੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਪੱਥਰ ਹੈ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਅਸੀਂ ਇਹ ਹਥੋੜੇ ਨਾਲ ਤੋੜਿਆ ਹੈ, ਆਹ ਦੇਖੋ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕੀੜਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਦੇ ਹੀ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਹਵਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ? ਇਹ ਖਾਂਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਸੀ?

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨੀਝ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਭਾਈ!

ਇਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਚੀਨੀ ਦਾ ਦਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖ?

ਜਦੋਂ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਿੱਠਾ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ! ਨਾ ਤਾਂ ਹਵਾ ਹੈ ਸਾਹ ਲੈਣ ਨੂੰ, ਨਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਰਿਜ਼ਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ, ਮੱਛੀਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਫਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗਾ ਚੁਗ ਕੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਫੇਰ ਤਿਆਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਫੇਰ ਚੁਗ ਲੈਣਗੇ, ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਤਿਆਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਿਸੰਭਰ ਹੈ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਦੇ ਪੇਟ ਭਰਨ ਵਾਲਾ। ਏਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਆਇਆ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਹੋਰ ਹੈ -

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਜੇ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਉਚੀਆਂ-ਨੀਵੀਆਂ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਲਿਆ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਸੋਚ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਉਲਾਂਘ ਪੁੱਟੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਅਜੇ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਇਹ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ, ਕੋਈ ਜਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ, ਕੋਈ ਅਫੀਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ ਫੇਰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਿੰਨੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਈਰਖਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕਰੀ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਝੂਠ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਹੈ -

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ

ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ

ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੫

ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਲਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ ਤੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਓਧਰ ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ। ਇਹ ਐਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਘੁੰਮੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਰਮ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ

ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨

ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨

ਜਿਹੜਾ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਤੁਸੀਂ ਸਰਵਣ ਕਰਿਆ, ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਬਣਾਇਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਆ ਗਏ। ਦੂਜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਤੱਤ-ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੋਏਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਏਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਅਗਲੇ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਜਾਗੇ। ਐਨੇ ਕੁ ਤਾਂ ਜਾਗ ਗਏ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਹੁਣ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾਗਿਆ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੁਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ

ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੯

ਆਉਂਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨੇ, ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਨੇ ਪਰ ਥਾਂ ਕਿਸ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ ਜਿਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੯

ਜਿਸ ਨੇ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਥਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਥਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥
ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ
ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ
ਉਸਨੂੰ ਫੇਰ ਸੰਗਤ ਮਿਲੇਗੀ ਫੇਰ ਉਹ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਏਗਾ ਇਹ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ
ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ -

ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਨੁ ਮਾਂਜੀਐ.....॥
ਅੰਗ - ੬੩੯

ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਂਜੋ, ਜਦੋਂ
ਮਾਜਾਂਗੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ?

ਭਾਈ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੯

ਫੇਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਮ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੩

ਉਹ ਨਾਮ ਤੱਕ ਸੋਚਣ ਲਗ ਜਾਏਗਾ, ਕੰਮ ਕਰਨ
ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਪੰਜ
ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ
ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਾ ਲਈ। ਇਹ
ਵੱਡਾ ਤੇਰਾ ਭਾਗ ਜਾਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ।
ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ
ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ
ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਜੇ ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ
ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਤੋਂ -

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ
ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥
ਕੁਕਰਹ ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ
ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਮੰਤਰ ਤੋਂ
ਬਗੈਰ? ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਕਿੰਨਾ
ਹੀ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈਂ, ਚਾਹੇ ਚੌਧਰੀ ਹੈਂ ਤਾਂ
ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।
ਸੌ ਵਾਰੀ ਫਿੱਟੇ-ਮੂੰਹ ਕਹਿ ਦਿਓ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਧਿਰਕਾਰ ਕਹਿ
ਦਿਓ ਬਰਾਬਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੀ ਤੁਲਨਾ

ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ
ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥
ਕੁਕਰਹ ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ
ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਕੁੱਤੇ, ਬਿੱਲੇ, ਸੂਰ, ਸੱਪ, ਗਧੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੇਰੀ
ਤੁਲਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ
ਤੈਨੂੰ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੂ ਤੋਂ। ਸੌ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜ
ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ
ਅਸੀਂ ਰਹਿਤ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਦਸ
ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖ।

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ .....॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਠੋ, ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰੋ
ਫੇਰ -

.....ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਣੀ ਵਿਚ
ਮਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵੇ -

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ
ਮੂਲਮੰਤਰ, ਇਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰਮੰਤਰ। ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਬਚਨ
ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕ ਦੌੜਦੇ
ਨੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲਈਏ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ
ਲਈਏ। ਮੰਤਰ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ, ਉਦੋਂ
ਤੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰੱਬ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜੜ੍ਹ ਇਹੋ ਜਿਹਾ
ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਰਲਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ-

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਇਹ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਮੂਲਮੰਤਰ ਤੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਿਤਾ
ਹੈ ਗੁਰਮੰਤਰ। ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਲਦਾ, ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ। ਜੜ੍ਹ ਤਾਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜੇ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ ਜਾਏ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਹੀ ਬੂਟਾ ਇਥੋਂ ਚੁੱਕ ਲਵੋ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੰਗੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਲਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਉਹ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਬੂਟਾ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਤਾਂ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ
ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੧

ਸੋ ਜਦੋਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ -

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਸਾਰੇ ਦੋਖ ਤੇ ਪਾਪ ਦੌੜਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਉ-ਜਿਉਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲੇਗੀ ਤਿਉ-ਤਿਉਂ ਚਾਨਣਾ ਆਏਗਾ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਫੇਰ -

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਬਹਦਿਆ
ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਬਹਿੰਦਾ ਉਠਦਾ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਲ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ।

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ.....॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਜਿਸਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਭੇਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਰੀਝਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵੀ ਪਾ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਕਾਲਾ ਪਾ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਚਿੱਟੇ ਪਾ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਖੱਟੇ ਪਾ ਲੈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਲੈ, ਭੇਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਖ ਧਾਰਨਾ, ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਵਰਗਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤੇ ਕੱਟ ਲੈਣਾ ਭੇਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਹਦਾ ਭੇਖ ਹੈ? ਕਪੜੇ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਰਦੀ

ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਘੁੱਪ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੰਘਾ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਾਸਤੇ, ਇਹ ਵੀ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਰ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਉਹ। ਭੇਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭਿੱਜਦਾ। ਭਿੱਜਦਾ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਉਸਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਮਝ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ। ਸਾਧੂ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਨਹੀਂ! ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੯

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਗੰਦੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹੀ ਖਿਆਲ ਆਏਗਾ, ਚੋਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚੋਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਏਗਾ, ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਆਏਗਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਏਗਾ, ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਏਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੈ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਝਣ ਆਏ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੋਠੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਠੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ 781 ਹੈ, ਹੁਣ ਕਿਹੜੇ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਫਿਰੀ ਜਾਹ ਜਿੱਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਸੈਕਟਰ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਦਾ? ਜੇ ਭਲਾਂ ਨਾਲ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਨਾ ਭਾਲ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰ ਕਿ ਓਸ ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਵਾਂ, ਉਥੇ ਜਾਵਾਂ, ਫਲਾਣੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਉਹ ਲਗਨ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਰੱਬ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮੌਲਵੀ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਕਾਜ਼ੀ ਵਗੈਰਾ ਉਹ ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਬੀਰ! ਤੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹੱਜ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਮੱਕੇ ਦਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਲੱਭਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਖੁਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪੈਣਗੇ ਜੇ ਖੁਦਾ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਤਕੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲਾਂਗਾ ਜੇ ਉਥੇ ਖੁਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਹਾਂ, ਉਥੇ ਖੁਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।”

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੁੱਲਾਂ-ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਲ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਹੱਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿ ਮੱਕੇ ਐਤਕੀਂ ਚਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਤੋਂ ਦੋ ਚਾਰ ਕਦਮਾਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਦੋ-ਬਦੀ ਲੜਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਲੜਿਆ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਕਬੀਰ ਹਜ ਕਾਬੇ ਹਉ ਜਾਇ ਥਾ
ਆਗੈ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਾਇ ॥
ਸਾਂਈ ਮੁਝ ਸਿਉ ਲਰਿ ਪਰਿਆ
ਤੁਝੈ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਹਬੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ

ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਾਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਤੀਰਥ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਬੀਰ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਐਡੀ ਦੂਰ ਜਾਏਂਗਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਤੁਰਿਆ ਹੀ ਜਾਏਂਗਾ, 8-9 ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਰਸਤਾ ਮੁਕਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ? ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਟੋਲ੍ਹੋ।

ਸਭ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ ॥
ਬਾਹਰਿ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਬਾਹਰੋਂ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ
ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੁਢੇਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਕਿਉਂ ਐਵੇਂ ਵਣਾਂ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ?

ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੁਢੇਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਜਿਸਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ -

.....ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੁਢੇਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੈ ਰੱਬ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਬ ਦਾ ਤਾਂ ਚਾਨਣਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਚਾਨਣੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਐਡੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਨਣਾ ਬਾਹਰ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚਾਬੀ ਲੈ ਪਹਿਲਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਖੋਲੇਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ
ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੫

ਰੱਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਹੁਣ ਰਹਿਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ -

.....ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੫

ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਚਾਬੀ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ -

.....ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੫

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਪਾਅ ਕਰ ਲੈ ਨਾ

ਤਾਂ ਉਹ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਟੁੱਟਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਲੰਘਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੰਦ ਨੇ। ਚਾਬੀ ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਚਾਬੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਲਾ ਲੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੜਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ -

**ਨਉ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ
ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪**

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ, ਨੌਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨੇ। ਇਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੇ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਖੋਲ੍ਹੀਦੇ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ, ਨੱਕ ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਭ ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੰਦਰਲੇ ਸੁਆਦ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਏਸ ਨੂੰ। ਮਹਾਨ ਰਸ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸਾ ਰਸ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਰਸ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

**ਏ ਰਸਨਾ ਤੂ ਅਨ ਰਸਿ ਰਾਚਿ ਰਹੀ
ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥
ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ਹੋਰਤੁ ਕਿਤੈ**

ਜਿਚਰੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਲੈ ਨ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੧

ਬਾਹਰੋਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਪਿਆਸ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਜਾਏਗੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਰਸ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਤੇਰਾ ਅੰਦਰ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਬਾਕੀ ਜਿੰਨੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਬੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਅੱਖ ਹੈ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜਿਹੜਾ -

**ਨਉ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ
ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪**

ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪**

ਚਾਨਣ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹੇ। ਖੁਲ੍ਹਣਗੇ ਕਿਵੇਂ? ਕਹਿੰਦੇ-

.....**ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪**

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਪ ਕਰੇਂ ਵਿਧੀ-ਪੂਰਵਕ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਇਹ ਚਾਬੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਲਗਦੀ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਦੀ ਚਾਬੀ ਹੈ।

ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਲੀ ਬਾਬਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਪਹਾੜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਇਕ ਗੁਫਾ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਪਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਭਾਰੇ ਪੱਥਰ ਸਨ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਗਜ਼ ਚੌੜੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੁਇੰਟਲ ਭਾਰੇ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ, ਪਰ ਇਕ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਉਸਨੂੰ ਕਿ 'ਖੁਲ੍ਹ ਜਾ ਸਿਮ-ਸਿਮ' ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿਮ-ਸਿਮ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰਲੀ ਦੌਲਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੂਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਐਉਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ-

**ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ
ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੨**

ਜਵਾਹਰਾਤ ਵੀ ਨੇ, ਮਾਣਿਕ ਵੀ ਨੇ, ਲਾਲ-ਹੀਰੇ ਪਏ ਨੇ।

**ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩**

ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦਸਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩**

ਉਥੇ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸਮਾਨ ਹੈ।

**ਤਹ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨਾਉ ਨਵ ਨਿਧਿ
ਤਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੨**

ਐਨਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਥੇ ਐਡੀ ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ -

**ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥
ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩**

ਜਿਵੇਂ ਬਜ਼ਾਰ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨੇ -

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ। ਆਹ ਚਾਰ-ਕੁ ਉਂਗਲ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੱਥੇ ਦੇ ਕੋਲ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਦੇ ਕੋਲ, ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰਲਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਭੇਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਖੋਲ੍ਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਗੁਫਾ ਵਿਚ -

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਫੇਰ ਇਹ ਨੌਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਫੇਰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਨੇ -

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ

ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਸਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਨੇ-

ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ

ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਸਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਗੁਪਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਨਾਲ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ ਮੰਤਰ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਫੇਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਆਏਗੀ?

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਐਨਾ ਸੰਗੀਤ, ਐਨਾ ਰਾਗ ਉਥੇ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਬੰਦਾ, ਝੁੰਮਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੇ, ਸਭ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਨੇ ਅੰਦਰ ਬਿਨਾਂ ਵਜਾਏ, ਕੋਈ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ ਅਖੰਡ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ ਉਹ, ਕਦੇ ਵੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਆਹ ਤਾਂ ਹੈ

ਭਾਈ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਉਥੇ ਸੁਣਦਾ ਵੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

.....ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦਿਬਜ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਦਿਬਜ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਤੈਰੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚਾਨਣਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਉਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ -

.....ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਪਿਆਰ ਕਰ ਤੂੰ, ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ

ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੯

ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਐਨੀ, ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਓ ਕੁਝ ਕਰ ਲਓ, ਗੱਲ ਐਨੀ ਹੀ ਹੈ - ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਈਸਾਈ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਐਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਫੇਰ ਤਰੀਕੇ ਕੀ ਨੇ ਟੋਲ੍ਹਣ ਦੇ? ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ ॥ ਅੰਗ - ੩੮੯

ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਲਿਆਓ -

ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਭਾਈ ਮੀਤ ॥ ਅੰਗ - ੩੮੯

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ

ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਵੈਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਰੱਬ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਗਾ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਸੀਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਹੈ ਉਹ ਰਹਿਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਉਹ ਰਹਿਤਾਂ ਰੱਖੀਏ ਤਾਂ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਰ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਹੰਢਾ, ਇਸ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ?

.....ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ -

.....ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਏਗੀ,
ਤੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ, ਰਿੱਧ-ਸਿੱਧ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੈ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ

ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੯

ਹੁਣ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਆਹ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਮੈਂ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਏਂਗਾ ਸਾਰੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖੇਗਾ ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਏਂਗਾ, ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਏਂਗਾ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੋੜੀ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਲਾਈਨ ਲਗਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਜਾਵੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋੜੀਆਂ ਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰਦੇ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਦੇਖਦੇ ਜਾਇਆ ਕਰੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸਾਰੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਸਭ ਦੀ ਚਮੜੀ ਠੀਕ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕੇਵਲ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਦੇਖਣ-ਮਾਤਰ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੩

ਉਸਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ ਉਹ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਕੋਹੜੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਐਨਾ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਸਭ ਕੁਝ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ

ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ-

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬

ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਤ ਕੋਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ

ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਨਾਂਹ, ਹਿੰਮਤ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਦੱਸਣਾ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੈ -

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ

ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਆਪ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਹੇ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਲੈ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪਿਲਾ ਦਿਤੀ। ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੀਬੀ ਕਹਿੰਦੀ ਛਕ ਲਓ, ਤੁਸੀਂ ਛਕਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਛਕਾਊ ਤਾਂ ਛਕਾਂਗਾ। ਬੁਰਕੀ ਤੋੜ ਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਦੰਦ ਦਬਾਏਗਾ ਤਾਂ ਖਾਵਾਂਗਾ।

ਦੰਦ ਕੀਹਨੇ ਦਬਾਉਣੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਦੱਬੋਗਾ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਏਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਖਲਾਏਗਾ ਤਾਂ ਖਾਵਾਂਗਾ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਜਪਾਏਗਾ ਤਾਂ ਜਪਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਿਹਨਤ ਆਪ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ, ਵਾਰੀ ਲੰਘ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਵਾਰੀ ਲੰਘ ਗਈ ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ-

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ

ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੫

ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਡੰਡੇ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਇਹ ਚੇਨ ਚਲਦੀ

ਹੈ ਓਹੀ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਡੰਡੇ ਉਤੋਂ ਹੇਠ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਤੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਉਸ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸਿਖਰ ਵਾਲੇ ਡੰਡੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਖੂਹ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਖਿਚਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਡੰਡੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਈ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਪਾਰੀ ਵਿਚ, ਕਈ ਚਿੰਬੜ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਪਾ ਕੇ, ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਰਮ ਸੁਖੀ ਹੋਣਾ ਲੱਚਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਚਿੰਬੜਿਆ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮੋਹ-ਮਾਇਆ, ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ-ਬਖੀਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਐਵੇਂ ਹੀ ਖਹਿਬੜੀ ਗਿਆ, ਮਾੜਾ ਸੁਭਾਅ ਰੱਖਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੜ ਕੇ ਉਹ ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥
 ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥
 ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੋਗੈ
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੇਪੁ ਨ ਮਾਸਾ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੩

ਮਨਮੁਖਾ ਨੇ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥
 ਅੰਗ - ੪੫੦

ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਲੱਗ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੰਮਣਾ-ਮਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ, ਫਲ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ
 ਸੇ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੭

ਜੇ ਤਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਚਨ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਓ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੀ ਸਾਧੂ ਆਖਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਆਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਫਾਰਮੁੱਲਾ ਤੂੰ ਇਹ ਵਰਤੋਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੇ ਹਰ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਰੀਏ, ਚਾਹੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਕਰੀਏ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਓਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ

ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਇਥੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਅਟਕੀ ਪਈ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ, ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੁ ਜਾ ਕੇ ਦਮ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਉਥੇ ਕੁ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਸਫਰ ਨਾ ਤਹਿ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ? ਸੋ -

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਪਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਭੜਾ ॥
 ਅੰਗ - ੧੦੬੬

ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਨਾ ਆ। ਸੋ ਜੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੋ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ -

ਚਿਤ ਨ ਭਯੋ ਹਮਰੋ ਆਵਨ ਕਹ।
 ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸੁਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹ।
 ਜਿਉ ਜਿਉ ਪ੍ਰਭ ਹਮ ਕੋ ਸਮਝਾਯੋ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ।
 ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
 ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।
 ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।
 ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।
 ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਕਬੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਇਓ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਭੇਜੇ ਨੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਰੱਬ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੁਖੀ ਹੈ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾ-ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ। ਸੋ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿਓ, ਅੱਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਸਾਗਰ ਤਾਂ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ
 ਸੇ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੭

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ
ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ

ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ, ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ

ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥

ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ

ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥

ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥

ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ

ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ

ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਵਿਚਾਰ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਉਚਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਾਂਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਦਾ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਨ ਦਿਨ ਹੈ, ਬਲੀਦਾਨ ਦਾ ਦਿਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਵੀ ਜੋ ਹਨ ਜਦੋਂ ਏਸ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਿਰ ਜੋ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।

ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ

ਦੇ ਰਾਜ ਸਨ, ਇਸਲਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਲ ਮੋਮ ਵਰਗਾ ਨਰਮ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਤੋੜੇ -

ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ

ਹਿਆਉ ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀ ਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਬੜੇ ਹੀ ਪੂਜਨੀਕ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਲ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤੋੜ। ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਤੋੜ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੁੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਏਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ ਇਨਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਅਨੀਤੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸੀ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਅਨੀਤੀਆਂ ਧੁਰ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ।

ਨੀਚ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੫

ਉਹ ਬੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਬਿਲਕੁਲ ਪੁਛਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਪੱਖ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਲਾਲ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਜਿਸਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਟਾਈਮ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਓਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁਛ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜਾ ਗਰੀਬ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਦਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਚਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, 790 ਰੁਪਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਿਕਲ ਆਏ, ਏਨਾਂ ਤੇਗ-ਤੇਗ-ਤੇਗ ਕਰਕੇ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋ ਗਈ। 790 ਰੁਪਏ ਵਾਧੂ ਨਿਕਲੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ 790, ਹੁਣ ਦਾ ਮੋਟਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਅੱਜ ਦੇ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। 790 ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਸੌ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਇਕ ਲੱਖ 41-42 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਈਆ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਐਨੀ ਬੱਚਤ ਜੇ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਉਹਦੇ ਘਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਸੋਹਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਲੁਟਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਲੰਗਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸੀ, ਮਰਦਾਨਾ ਐਸੇ ਅਮੀਰ ਮਾਹੌਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅਚਾਨਕ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਨੇ ਜਿਥੇ ਜਾਣਗੇ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਖਾਣਾ ਦਾਣਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਵਧੀਆ ਖਲਾਉਣਗੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਚੋਪੜੀ ਰੋਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤੇ ਭੁਰਜੀ ਦੀ ਇਕ ਪਿੰਨੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਘੁੱਟ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘੇਗਾ, ਬਾਜਰਾ ਵੀ ਖੁਸ਼ਕ ਤੇ ਪਿੰਨੀ 'ਚ ਕੋਈ ਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਛਕ ਕੇ ਦੇਖ, ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ। ਕਿਰਤ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਰਸ ਆਪਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਕੁ-ਰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਆਦੂ ਭੋਜਨ ਓਨੀ ਦੁਰਗੰਧ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਪੀੜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ।

ਜਿੰਨਾ ਭੋਜਨ ਸਾਦਾ, ਓਨੀ ਸਿਹਤ ਅੱਛੀ, ਓਨਾਂ ਮਨ ਸੁੱਧ, ਓਨੀ ਬਿਰਤੀ ਲੱਗੇਗੀ, ਓਨਾਂ ਰਸ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਬਿਮਾਰੀ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਜੋ ਪੂੜੇ ਸੀ, ਜੋ ਕਚੌਰੀਆਂ ਸੀ, ਮਾਲੂ-ਪੂੜੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਤਾੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਛਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਐਨਾ ਨੀਵਾਂ ਲੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਰੋਕ ਦੇਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਨੀਚ-ਨੀਚ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਚ ਫਿਕਕਾਰਾਂ ਪਾਵੇ, ਨੇੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵੇ। ਹੁਣ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ। ਸਤਿਜੁਗ 'ਚ ਵੀ ਦਿਵਾਏ ਗਏ, ਤ੍ਰੇਤੇ 'ਚ ਵੀ ਦਿਵਾਏ ਗਏ, ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਵਾਏ ਗਏ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਵਾਏ ਗਏ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਕਤ ਰਾਜ ਆਇਆ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ, ਖਾਨਦਾਨ ਗੁਲਾਮਾਂ ਆਇਆ, ਤੁਗਲਕ ਵਗੈਰਾ ਆਏ, ਲੋਧੀ ਆਏ, ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਵੱਡੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਕ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ

ਹੈ, ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਹ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਕੋਈ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆਏਗਾ, ਓਨਾਂ ਸਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ, ਓਨਾਂ ਪੁੰਨ ਵੱਧ ਹੋਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਨਾਸਤਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵਲ ਲੈ ਆਉਣਾ, ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਪੁੰਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਨੇਕ idea ਸੀ। ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਗੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਦੇਈਏ। ਇਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮਾਨਵ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਹਰ ਬੰਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੜੇਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਹਮਲੇ ਹੋਣ ਲਗ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਲਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਸਾਡਾ ਤਰੀਕਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੈ, ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ, ਸਾਡੇ ਜੋ ਨਾਮ ਅਸੀਂ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਓਅੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਏਕੰਕਾਰ, ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਤਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਜ ਮੰਤਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੀਜ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੁਰਾਹੀਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਮਰਿਆਦਾ ਬਦਲ ਦਿਤੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ, ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਦਾ। ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ, ਸੂਦਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹਿ ਦੇਣ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ ਇਹਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਸਾਡਾ ਤਰੀਕਾ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਸਰਾ ਨਾ ਕੋਈ ਕਰੇ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰ ਦਿਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੁੰਭਕ ਰਿਸ਼ੀ, ਇਥੇ ਦੀ ਜੋ ਆਦਿ ਜਾਤੀ ਸੀ, ਆਦਿ

ਵਾਸੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਭਜਨ ਕੀਤਾ। ਆਰੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਉਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ 'ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ' ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ। ਧਰਮ ਦੇ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੂਸਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸਾਡੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਐਸੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਯੁੱਧਾਂ, ਜੰਗਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਹਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਸ਼ੁੱਭਕ ਰਿਸ਼ੀ ਵੈਦਿਕ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਰੇ, ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਹ। ਅਸੀਂ ਏਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸੂਦਰ ਜਾਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਭਜਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਦੋ ਸੁਪਰੀਮ ਜਾਤੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਖਤਰੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਭਲਾ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਰੱਕੀ ਹੋਏਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਵੈਸ਼ ਬਣੋਗੇ। ਵੈਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਓਗੇ, ਤਜਾਰਤਾਂ ਕਰੋਗੇ, ਹੋਰ ਖੇਤੀਆਂ ਬਾੜੀਆਂ ਕਰੋਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਤੁਸੀਂ ਕਸ਼ਤਰੀ ਜਾਤੀ 'ਚ ਆਓਗੇ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਓਗੇ। ਇਹ ਜਾਤੀਵਾਦ ਦਾ ਬਹੁਤ ਇਥੇ ਸਖਤ ਜਾਲ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਅਖੀਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾ protest ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਹ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਹੱਤਿਆ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਲੱਗੇਗੀ। ਉਹ ਅਵਤਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜੇ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਅਸੂਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ। ਉਸੇ ਅਸੂਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਸਤਿਲੁਜ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਓਸ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹਾ! ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਿੰਨਾ ਸੁੰਦਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਮਨ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਆਨੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਨ ਲਗ ਗਿਆ ਏਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜੋ ਆਚਾਰੀਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਇਹੀ ਸ਼ੁੱਭਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਭਕ ਰਿਸ਼ੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਫੂਲ ਮਾਲਾ ਵਗੈਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਇਥੇ ਆਏ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਧੰਨ ਭਾਗ ਨੇ ਕਿ ਐਸੇ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਏਗਾ। ਕਿੰਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਆ ਕੇ ਉਹ ਬੱਧ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਰਿਸ਼ੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹਨੇ ਵੈਦਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ, ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਤੋਂ ਇਨਸਾਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ, ਨਿਮਾਣਿਆਂ-ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਆਪਣੇ ਦਾਸ, ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਸਦੇ ਖਿਲਾਫ protest ਕਰਿਆ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਲਾਮ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ -

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸਭਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੧

ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰਾਮਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ 'ਚ ਓਸ ਥਾਂ ਪੰਜ ਚਾਰ ਥਾਓਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇ, ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੜ੍ਹ ਸੀਗਾ ਓਸ ਥਾਂ ਬੰਦੇ ਵੇਚੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਹੁਣ ਓਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਥੇ ਨਿਖਾਸ ਬਜ਼ਾਰ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਬੰਦੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ। ਜਿਹੜੇ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਰਾਮਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਨਜੀਬਾਵਾਦ ਵਾਲੇ, ਬੜੇ ਡਾਹਢੇ ਸੀ, ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣਾ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਭਾਈ ਹਰਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਉਹ ਵੀ ਫੜ ਲਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਗੁਲਾਮ ਬਣਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਗੁਲਾਮੀ ਬੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਗੁਲਾਮੀ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਹਟੀ, ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਦਾਸ ਤੇ ਦਾਸੀਆਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਗੋਲੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੀ ਘਰ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਗੋਤ ਵੀ ਗੋਲੇ ਬਣ ਗਿਆ ਉਹ। ਸੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲੈਣਾ, ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ, ਕੋਈ ਭਜਨ ਵਕਤ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੁਰੀ ਆਈ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਈਏ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਉਲਟ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ

ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਪੈਗੰਬਰ ਆਖਰੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਉਹ ਦੋਜ਼ਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਉਹ ਦੋਜ਼ਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਕ ਸੂਫੀ ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ 'ਤੇ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ। ਜਿੰਨੇ ਸੂਫੀਆਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਲੋਕ ਉਨੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਉਲਟਾ ਦੌਰ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਕਿ ਆਰੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਸਾਡੇ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜੁਬਾਨ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਜੇ ਉਹਨੇ ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਮੰਤਰ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣ ਲਈ, ਉਹਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਕਾ ਭਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜ਼ਾਲਮਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਬੰਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੈੜਾਂ ਮਿਟਾ ਦਿਓ, ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਝਾਫਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗਰਦ ਉਡਾਉਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਨੇਕ ਤੋਂ ਨੇਕ ਅਸੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਓਸ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਖੇ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੇਖੇ ਕਿ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਧੱਕਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਦਮੀ ਆਜ਼ਾਦ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕਰਵਟ ਲਈ, ਬਦਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਆ ਗਿਆ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅੱਲਾਹ ਪਾਕ ਦਾ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੋੜ ਦਿਓ, ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ, ਲੇਕਿਨ ਕੁਫਰਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਇਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਾਫਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਓ। ਕਾਫਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ, ਪੁੰਨ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਫਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਉਹਦਾ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੁਫਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਸਤਕ ਖਿਆਲ

ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਓ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ, ਫੇਰ ਰਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ! ਮਜ਼ਹਬ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਾਰਿਆ ਕਰਦਾ, ਭਾਵਨਾ ਤਾਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਉ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਖੋਟਾ ਸਿੱਕਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਜਾਣ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਹੈਰੀ ਗਲਤ ਗੱਲ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਧੰਨੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਤਾ, ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ, ਸਾਡਾ ਸਾਨੂੰ, ਤੁਹਾਡਾ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ 'ਚ, ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਐਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਬੁੱਤ-ਸ਼ਿਕਨ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲ ਸਮਝੋ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਖੁੰਝੇ ਹੋਏ ਓ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਭਾਈ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਖਿਆਲ ਨੇ, ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਰਾਹ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਭਾਵਨਾ ਉਲਟ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਇਹ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹਦਾ ਜੀਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਗਏ ਰਾਜ ਵਿਚ। ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰਾ ਬਣ ਗਈ। ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਮੀਰ ਬਣੇ। ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਾਧੂ ਪੈਸਾ ਹੈ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਖੋਹ ਲਓ। ਓਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਧੀਆ ਘੋੜੇ ਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰੇ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗਧਾ ਜਾਂ ਟਾਇਰ, ਆਹੀ ਸਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਰੱਖੇ, ਉਹ ਜਵਾਰ ਖਾਵੇ ਜਾਂ ਕਣਕ ਖਾਣਾ ਉਹਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਫਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਣਕ ਖੋਹ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸੋਹਣੀ ਜੋ ਔਰਤ ਸੀ, ਬੀਬੀ ਸੀ ਉਹ ਚੁੱਕ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਉਸ ਉਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਫਰ ਨੇ। ਸੋ ਐਸੀ ਉਲਝਣਬਾਜ਼ੀ ਪੈ ਗਈ, ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਸਵਾਬ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਮਥੁਰਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਲੱਖ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਓਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ। ਉਹ ਬਣਾ ਕੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣੇ ਇਹ ਕਾਫਰ, ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਫਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਲਾਈਨਾਂ ਲਾ ਲਈਆਂ, ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਆ ਗਏ। ਫਟਾਫਟ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਰਖਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ, ਖੂਨ ਐਨਾ ਉਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕੈਂਪ ਬਦਲਣਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ! ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਕ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਲੱਖ ਕਾਫਰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਦੁਰ-ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਜੀਅ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇਕ ਨੂਰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਜੀ,
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ-ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ**

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ

ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਉਪਜਿਆ

ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੦

ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ convert ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਹੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਉਹ ਖਿਆਲ ਏਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦੇਣਾ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੇਣਾ। ਨਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ 'ਚ ਰਲਣ ਦੇਣਾ। ਏਧਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਲਾਓ। ਦੂਸਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੁਫਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਤਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਲੇਕਿਨ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ, ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ। 1010 ਸਦੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਯਾਨਿ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਆਏ, ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਦੇ ਲੱਖ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਲੈ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਪੈਦਲ ਫੌਜ। ਇਥੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਐਨੀ ਫੌਜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਾਰਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਕੱਠੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ

ਸੀ, ਦੋ-ਦੋ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ, ਪਰ ਉਹਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਦਮਨ ਚੱਕਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਦਿਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸੁਲਾਕੁਲੁ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆ ਗਿਆ, ਕੱਟੜ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਵੀ ਸੀ, ਕਿੰਨੇ ਔਗੁਣ ਵੀ ਸੀ। ਸਿਫਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚੋਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਰਚਦਾ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਲਿਖਦਾ ਸੀ ਵਿਹਲੇ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਟੋਪੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਵੇਚ ਕੇ ਉਹਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਧਾਰਨੀ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਐਨਾ ਤੁਅੱਸਮ ਸੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦਾ, ਚਾਹੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦੇਣੇ ਇਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਸੁਰਮੱਦ ਵਰਗੇ ਜੋ ਸੁਲਾਕੁਲ ਸੂਫੀ ਪੀਰ, ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਉਹਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨੇ ਸਮਸ਼-ਤਬਰੇਜ਼ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੱਲਾਂ ਲੁਹਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਮਨਸੂਰ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਲੀਆਂ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦਾ ਖੇਲੂ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਉਹਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਏਸ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਣੇ ਬੁਲਾਏ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਾਫਰ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਫਰ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਸੈਂ ਖਾਧੀ ਤੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਵਾਲ ਸੀ ਇਕ ਤੇਰੀ ਮਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਤੂੰ ਦੀਨਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਇਕ ਕੰਮ ਦੀ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨਾ ਰੱਖਦੇ, ਹੋਰ ਕੀਹਨੇ ਰੱਖਣੀ ਸੀ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ Explore ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਅਸੀਂ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਅਕੀਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ

ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਜਾਮਣੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੱਸ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਜਾਮਣੀ ਮੰਨੀ ਤੇ ਤੂੰ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੀਨਦਾਰ ਹੈਂ ਕਿ ਮਹਾਂ ਕਾਫਰ ਹੈਂ। ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਲੁੰਬੜ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਲੁੰਬੜ ਚਾਲਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈਂ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਇਸਲਾਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ। ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਤੇ ਟੋਪੀਆਂ ਵੇਚ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚਾਲ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਚਾਈ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੱਸਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਹੈਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇਖ ਲੈ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਘਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਸਤੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਠਹਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਕ ਵੀ ਗੈਰ ਮੁਸਲਮ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਬੜੀ registrance ਹੋਣੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹੀ top ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਆਰੀਆ ਆਏ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਂਤ, ਇਕਾਂਤ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਥਾਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਸੀਂ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ। ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਤ ਰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵੋਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਔਖਾ ਨਹੀਂ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਏਗੀ, ਓਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਜੱਟ ਜਾਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭੱਟੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ registrance ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਲਓ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਫਤਵੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਦੂਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਜੇਜ਼ੀਆ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਟੈਕਸ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਘਟੀਆ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪੁਸ਼ਾਕ ਘਟੀਆ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਹਿੰਦੂ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਗਲੀ ਪੈ ਗਈ ਨਾਲ ਦੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਗਲੀ ਪੈ ਗਈ ਤੂੰ ਬੰਦ ਕਰ। ਜੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਦਾਣੇ ਸੁਕਾਉਣੇ ਨੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰ ਦਿਓ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਐਹੋ ਜਿਹਲੇ ਰੂਲ ਸੀਗੇ।

ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਸੋ

ਐਸੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਮਨ ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਧਰਮੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹਰੀ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਰਾਜੇ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਵਰਗੇ ਤੇ ਯੁਪਿਸ਼ਟਰ ਵਰਗੇ ਰਾਜੇ। ਰਾਜੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮੀ ਧਰਮੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕੋਈ-ਕੋਈ ਟਾਵਾਂ ਹੈ ਦੁਰਯੋਧਨ ਵਰਗਾ, ਰਾਵਣ ਵਰਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕਲਜੁਗ ਹੈ ਇਹ ਕੈਂਚੀ ਬਣ ਗਿਆ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਰਾਜੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ ਪੜਿਆ ਸਚੁ ਧਿਆਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੦

ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ। ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਖੰਮ ਨੇ ਧਰਮ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਜ਼ਹਬ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਰਾਜ ਰਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਹੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸੀ ਜੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਹ universal character ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜੀ ਧਰਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ 100% ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ-

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ

ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਅਮਾਵਸ ਬਣ ਗਈ ਕੂੜ ਦੀ।

ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ

ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿੱਧਰ ਗਿਆ ਚੰਦਰਮਾ, ਸੱਚ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਗ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੋ ਗਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਕੂੜੁ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਰਤਾਰਾ

ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਆਪ-ਹੁਦਰੇਪੁਣ ਦਾ, ਹਫੜਾ ਦਫੜੀ ਦਾ, ਹਨੇਰ ਗਵਾਰ ਦਾ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪਸਾਰਾ, ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਾ ਲੱਭੇ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ

ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥

ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ

ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥

ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ ॥
ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਦੁਖੁ ਰੋਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਗਤਿ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਗਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ। ਰਾਜਾ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਲ ਤੋੜ ਬੈਠੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੇਡਾਂ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਇਹ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਉਤੋਂ ਤਾਂ ਉਂਨ ਲਾਹੁੰਣੀ ਹੀ ਲਾਹੁੰਣੀ ਹੈ। ਏਸ ਖਿਆਲ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋ ਗਈ। self right ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅੜਦਾ ਜਾਂ ਅਣਖ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਦਮਨ ਦਾ ਜੋ ਚੱਕਰ ਚੱਲਿਆ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਇਫਤਖਾਰ ਖਾਨ ਸੀਗਾ, ਬੜਾ ਹੀ ਜ਼ਾਲਮ ਦੇਖ ਕੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੱਥਰ ਵਰਗਾ ਦਿਲ ਹੈ ਇਸਦਾ। ਉਹਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੌ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਫੜ ਲੈਣਾ, ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ, ਡਲੂ ਝੀਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇ ਉਥੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਸੀ ਪੰਜ-ਛੇ ਫੁੱਟ, ਸੌ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੰਗਲ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਲੰਮੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੜਨਾ, ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪੈਣਾ, ਡੁੱਬ ਜਾਣਾ, ਅਖੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦਰਿਆ 'ਚ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣਾ, ਦੋ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ, ਸੰਗਲ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆਉਣਾ, ਬੰਦੇ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਐਸਾ ਜਦ ਅਨਿਆ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਕਿ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਦੀ ਹਾਲਤ -

**ਕਤਲਗਾਹ ਅੱਜ ਧਰਮ ਦਾ ਬਣਿਆ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼
ਨਹੀਂ ਜਰਵਾਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚਲਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼।**

ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦੀ। Totally helpless ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਦਾ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ, ਪੁੱਛ-ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਉਠਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਡਰੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਿਰਧ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੇਦ ਪਾਠੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਗੁਫਾ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਬੈਠ

ਕੇ ਰੋਜ਼ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਪੱਖਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਅੱਜ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਹੁਰਮਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਿਟ ਜਾਏਗੀ ਕਲਚਰ। ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮੰਦਰ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਐਸ ਵੇਲੇ। ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਫਰਿਆਦੀਓ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ ਆ ਸਕਦਾ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਤਪ ਤੇਜ਼ ਐਨਾ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ। ਉਹ ਐਸ ਵੇਲੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਉਥੇ ਗਏ ਬਗੈਰ ਤੁਹਾਡਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਬਾਂਹ ਫੜੇਗਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸਤਿਗੁਰ
ਨੌਵਾਂ, ਓਟ ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਲਓ ਓਸਦੀ।**

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਵਾਕ-ਏ ਨੂੰ ਬੜਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ -

**ਆਖਿਆ ਸ਼ਿਵ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਮੁਖੇ ਇਉਂ ਉਚਾਰ
ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਕਲਜੁਗ ਰਖਣਹਾਰ
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮ ਹੈ ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ
ਬੈਠਾ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਲਾ ਕੇ ਹੈ ਦਰਬਾਰ।
ਜਾਓ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ
ਨਉਕਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਲਾਇਗਾ ਓਹ ਪਾਰ।**

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ, ਉਠ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਦੇਵਤਾ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਦਿਤੇ -

**ਐਸਾ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਕੀਤੇ ਗਊਆਂ ਮਾਰ ਕੇ
ਮੰਦਰ ਕਈ ਪਲੀਤ
ਕੱਲ੍ਹ ਸੀ ਮੰਦਰ ਦਿਸਦਾ ਦਿਸੇ ਪਈ ਮਸੀਤ
ਨਉਕਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਡੋਲੇ ਅੱਜ ਮੰਝ ਧਾਰ
ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਉਰਵਾਰ ਹੀ ਤੇ
ਨਾ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਪਾਰ**

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜਿਆ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀਗਾ ਕਿ ਬਹੁੜਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬਹੁੜਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਓ ਜਿਸਨੇ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਕੋਈ ਪੰਜ ਸੌ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਹੜਾ top ਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ 'ਚੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਆਏ ਸੀ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸੀ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਿਆ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ, 500 ਸੌ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ, ਨਾਮੀ-ਨਾਮੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ 16 ਮੁਖੀ ਸੀਗੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ -

**ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ
ਬਾਂਹ ਅਸਾਡੀ ਪਕੜੀਏ
ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਚੰਦ।**

ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਜੁਲਮ ਹੋਏ ਨੇ, ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜਿਆ, ਮਰਨ ਵਰਤ ਵੀ ਕਰੇ, ਬੈਠੇ ਵੀ ਰਹੇ, ਵੇਦ ਮੰਤਰ ਵੀ ਉਚਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜਿਆ। ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹੈ ਸੱਚ ਦੀ, ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ।

**ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਆਪ ਹੋ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਆਪ।
ਮੇਟੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੇ ਬਣਿਆ ਜੋ ਸੰਤਾਪ।**

ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਸੱਟ ਨਾ ਲੱਗੀ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਬਿਆ ਗਿਆ -

**ਜਲ ਅਗਨੀ ਵਿਚਿ ਘਤਿਆ
ਜਲੈ ਨ ਡੁਬੈ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਨਾ ਜਲਿਆ, ਨਾ ਡੁੱਬਿਆ, ਜਦ ਗਰਮ ਥੰਮ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ -

**ਬੰਮੁ ਪਾੜਿ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਅਨੂਪ
ਅਨਾਦਿ॥**

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2)

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਐਨਾ ਜੁਲਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੀ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੀਬੀ ਕਾਬੂ ਆ ਗਈ, ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ, ਦਰੋਪਤੀ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ ਇਜ਼ਤ ਵਾਲੀ ਤੇ

ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਸਤਰ ਲਾਹ ਦਿਓ।

**ਅੰਦਰਿ ਸਭਾ ਦੁਸਾਸਣੈ
ਮਥੇਵਾਲ ਦੁੱਪਤੀ ਆਂਦੀ।
ਦੂਤਾ ਨੋ ਫੁਰਮਾਇਆ
ਨੰਗੀ ਕਰਹੁ ਪੰਚਾਲੀ ਬਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਕੋਈ ਜਦ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਆਇਆ, ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ -

**ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ
ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁੜਿਆ ਤੇ ਆ ਕੇ -

**ਕਪੜ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਓਨੁ
ਬਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ, ਸੱਤ ਦਿਨ, ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਖਿਚਦੇ ਰਹੇ, ਅਖੀਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ।

**ਹਥ ਮਰੋੜਨਿ ਸਿਰੁ ਧੁਣਨਿ
ਪਛੋਤਾਨਿ ਕਰਨਿ ਜਾਹਿ ਜਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹਾਥੀ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੋ ਉਂਗਲ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਉਹਦੀ ਸੁੰਡ, ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ -

**ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ
ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੁਟਾ ॥
ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ
ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੁਟਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੨**

ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਛੁਟ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਜਨੇਊ ਤੋੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਂ ਜੁਲਮ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਰਿਹਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁੜਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਲਾਜ ਸਾਡੀ ਰੱਖਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ -ਜਿਵੇਂ ਰੱਖੀ ਸੀ ਦਰੋਪਤੀ ਦੀ ਆ ਕੇ,
ਏਵੇਂ ਲਾਜ ਰੱਖੋ ਹਿੰਦ ਦੀ।**

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਕ ਦਰੋਪਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਓਸ ਸਮੇਂ ਭੀੜਾ ਬਣੀ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀ ਲੱਖਾਂ ਦਰੋਪਤੀਆਂ ਦੇ ਚੀਰ ਉਤਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਲੱਖਾਂ ਦਰੋਪਤੀਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਬਹੁੜਦਾ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਅੱਜ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਭਾਗ ਮੰਦੇ ਹੋ ਗਏ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ, ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਵੇਂ-

**ਲਾਜ ਦਰੋਪਤੀ ਵਿਚ ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ
ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰੱਖ ਸੀ ਰੱਖੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਗਰ
ਉਵੇਂ ਰੱਖੋ ਲਾਜ ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ
ਬਣਿਆ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਹੈ ਅੱਜ ਦੁਰਯੋਧਨ
ਦਰਬਾਰ**

ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੀ ਪਤ ਨਹੀਂ ਲਹਿ ਰਹੀ। ਲੱਖਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਬੇਪੱਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਕੌਣ ਲਾਜ ਰੱਖੇ, ਕੌਈ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਜੇਰਾ ਰੱਖੋ -

**ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਕੌਈ ਉਪਾਵ
ਭੁੱਬਦਾ ਬੇੜਾ ਧਰਮ ਦਾ ਦੇਸੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਲਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ,
ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਲਾ ਦੇਣਾ।**

ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਕੋ ਆਸਰਾ ਤੇਰਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਬਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਓ।

**ਰਾਖਹੁ ਅਬ ਹਿੰਦਨੁ ਕੀ ਟੇਕ
ਨਾਹਿਨ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੇ ਨ ਏਕ**

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਨਾ ਫੜੀ। ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਓ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਹਰਾ ਭਰਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਖੂਨ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

**ਧਰਮ ਕਲਪੱਤਰ ਸਬਜ਼ ਰਖੇ
ਹਮ ਆਪਣਾ ਰੱਤ ਸੰਵਾਈ।**

ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰੱਤ ਦੇ ਕੇ, ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਰੱਖਾਂਗੇ।

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਇੰਵ ਮਨ ਠਹਿਰਾਈ

ਬਿਨ ਸਿਰ ਦੀਏ ਜਗਤ ਦੁਖ

ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਈਸਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖ ਲੈ ਕੇ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਬਗੈਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਈਸਾਈ ਹੈ, ਕੌਣ ਹੈ ਕੌਣ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋਈ। ਅਸੀਂ ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ, ਘਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਦਿਨ ਕਿਤੇ ਰਾਤ ਕਿਤੇ, ਭੇਸ ਸਾਡੇ ਬਦਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਪੜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਆਹ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਨਾਲ ਕੌਈ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋਈ।

ਬਾਹਰੋਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅਚਾਨਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਹੈ, ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਤਿਲਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਦਸਤਾਰੇ ਨੇ, ਸੋਹਣੇ ਦਾੜ੍ਹੇ ਨੇ, (ਜਦ ਕੌਈ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਟਾਉਂਦਾ, ਇਹ ਬੇਦੀਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਹੁੰਦੇ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਕਸ਼ਤਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸ ਹੁੰਦੇ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਕੌਈ ਕਟਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੂਛਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੌਈ ਕਟਾਉਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਵੈਸ਼ ਸੀਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੌਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ, ਸੂਦਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਰੱਖੇ। ਗੁਲਾਮ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਲਾਮ ਕੇਸ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀ, ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤਿਲਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੋ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਆਪ ਇਕ ਟਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰਿਆਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ (ਕਈ ਖਿਆਲ ਨੇ ਕਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਖਨੌਰ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ) ਪਰ ਐਸੀ ਬਾਤ ਲਗਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਤਾਵਾਂ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ, ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੇ, ਇਥੇ ਇੰਨਾਂ ਚਿਰ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਕੌਈ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ ਬਾਲ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਿਛੇ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਚ ਬਾਹਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਘੁੰਮ ਕੇ ਗੌਦੀ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ,

ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦਮ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ ਇਹ ਲੋਕ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਗਈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹੜੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਨੇ, ਇਹ ਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਖਾਲੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹੱਸ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ?

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਜੀ! ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਤਿਲਕ ਦੇ ਜੰਝੂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸੁਰਖਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ। ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ conversion ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਲਿਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ? ਆਪ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਛ ਸੋਚਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬਾਰੇ।

**ਧਾਰਨਾ - ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ,
ਬਿਨਾਂ ਸੀਸ ਦਿਤੇ ਲਾਲ ਜੀ।**

ਕੋਈ ਮਹਾਂਪਵਿੱਤਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

**ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਆਖਿਆ ਮੇਰੇ ਸੁਤ ਸੁਜਾਨ
ਠੱਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਤੁਫਾਨ
ਜੇ ਕੋਈ ਅਣਖੀ ਸੂਰਮਾ ਜੋਧਾ ਕੋਈ ਮਹਾਨ
ਡੱਟ ਖੜੋਵੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਤਾਣ
ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਬਲਵਾਨ
ਤਿਆਗੇ ਮੌਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਰਕੇ ਸਸਤੀ ਜਾਨ
ਅਗਨੀ ਦੇ ਇਸ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਦੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ**

ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ, ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਵੇ ਏਸ ਕੁੰਡ ਦੇ ਵਿਚ, ਜੁਲਮ ਦੀ ਕੁੰਡ ਨੂੰ ਠੰਢੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਬੇਟਾ! ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖੇ ਧਰਮ ਅਸੂਲ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰੇ ਪਰਾਨ

ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤਕਲੀਫ਼ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠਦੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਜੀ! ਇਹ ਨਿਮਾਣੇ ਨਿਤਾਣੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਮਰਦਊਪਣਾ ਸੀ ਉਹ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਜੁਲਮਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਡੱਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਵੇ ਉਹ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕੁ

ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੭੫੦

ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ, ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ

ਨਹੀਂ ਐਸਾ ਏਸ ਵੇਲੇ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਖੂਨ ਮਹਾਂਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਖੂਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਦਿਓ ਨਾ। ਐਨੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਲਾਲ ਜੀ! ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਉਬਾਲ ਦਿਤਾ, ਬਹੁਤ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣਿਆਂ-ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੂਹ ਭਰੀ ਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਅਣਖੀ ਸੂਰਮੇ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਯੁੱਧ ਹੋਏ, ਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ, ਪਰ 2200 ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖੋ ਤੇ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਵੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੌੜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਆ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਜਦ ਉਹਨੇ ਜਿੱਦ ਕਰੀ ਕਿ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ, ਇਹ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਸੇ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਚਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਨਿਆਈ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਰਾਜ ਖੋ ਲਵਾਂਗੇ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਅਨਿਆਈ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਸੀਸ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਖਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੈ -

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹਮਨੈ

ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਹਮਨੈ।

ਸਰਬ ਲੋਹ ਜੀ ਸਦਾ ਰੱਛਿਆ ਹਮਨੈ

ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੋਜਿਆ ਹੀ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।
ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।
ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੁਬੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਬੁਧੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਬੁਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ -

ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ,
ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ ॥
ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ
ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥ ਕਬਿ ਬਾਚ ॥
ਦੌਹਰਾ ॥

ਮੂਲ ਕਰਹੁ ਗੁਰਦੇਵ ਨ ਮਨ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾ
ਆਪ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਹੈ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ,
ਇਕੋ ਉਸ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੇ ਇਕੋ ਪਰਨਾ
ਰੱਛਾ ਮੇਰੀ ਕਰੁਗਾ ਓਹ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਜਾਓ, ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ।

ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਲੜਦਾ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਕੇ ਲੜਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਹਾਦਰ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੂਲੀਅਸ ਸੀਜ਼ਰ ਵਰਗੇ, ਪੋਰਸ ਵਰਗੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਰਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਲੜੀ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਲੜੀ। ਪੋਰਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਤਾਂ ਕੀਤੀ, ਅੰਭੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦ ਹਮਲਾ ਕਰਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੋਰਸ ਵੀ ਦਰਿਆ ਨਹੀਂ ਟੱਪਿਆ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਅੰਭੀ ਰਾਜੇ ਉਤੇ, ਟੈਕਸਲਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਉਤੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਭੀੜ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ।

ਤਿਲਕ ਜੰਝੁ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ ॥
ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥
ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ॥
ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥

ਉਹ ਤਾਂ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੁ, ਜਿਸ ਜੰਝੁ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸੁਤੁ ਵਟੁ ॥
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਉਸ ਵੇਲੇ reject ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੰਝੁ ਧਾਗੇ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਓਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੌਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਡੱਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ, ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ। ਤਿਲਕ ਦੇ ਜੰਝੁ ਦੇ ਉਤੇ ਮਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਜਾਓ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਸਾਰੇ ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਲਿਖੇ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦਿਓ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿਓ। deputaion ਲੈ ਜਾਓ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ ਵੱਢੋ ਨਾ, ਮੁਕਾਓ ਨਾ, ਰਿਆਇਆ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਦੇ ਉਤੇ ਕਰੋਗੇ। ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਰਾਜ ਰਿਆਇਆ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁੰਨੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਗਈ, 19 ਮੁਖੀਏ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਕਿ ਤੂੰ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਦਾ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ (ਜੀ) ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੂਨ ਬਹਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਣ ਜਾਓਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਉਹ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰੋ।

ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆਫੀਸਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਜਦ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਬਿਰਹਾ ਜਾਗ ਪਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਗ ਠੰਢੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਉਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ? ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਗਏ ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮੁੜੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਏਸ ਕਲੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪ ਨਾ ਪਵੋ। ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਆਪਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੰਝੂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਤਿਲਕ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਏਸ ਝਗੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਅਸੀਂ ਫੜ ਲਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਾਂਹ ਫੜੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਬਾਂਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਕੜੀਏ,
ਸਿਰ ਦੀਜੈ ਬਾਂਹ ਨ ਛੋੜੀਏ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਸਾਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਕੌਮਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਬਿਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਪਰ ਰਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਰਿਆਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਵਧਦੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੁਰਖਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਦੂਜਾ ਵਰਗ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ -

**ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਤਪ ਕਹਿਓ ਅਲਾਇ
ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤਉ ਕਰਹੂੰ ਸਹਾਇ।**

ਓਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੁਛ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਤੁਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰਿਆ ਕਿ ਏਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਐਥੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਓ, ਸਾਰੇ ਮੁੜ ਜਾਓ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਭਾਵ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲੇ,

ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਛੜੇ।

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥

ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਮੀਠਾ ਵਿਸੁ ਭਰੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਰਾਮ॥

ਅੰਗ - ੪੩੯

ਵੈਰਾਗ ਪੂਰਕ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੇਲਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਜੋਗ ਬਣਨਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਕੁਛ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਏ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਊਧਾ ਰਾਠੌਰ ਤੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੀਂ (ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਹਰ ਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਤਿਹਾਸਾਂ 'ਚ ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਜਿਹੜਾ ਕਿਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਕੁਟੈਸ਼ਨ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਉਹ ਨਵਾਂ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ claim ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰੋਪੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਰਾਤ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੋਰੀ ਦੌੜ ਆਏ। ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਮਲਕਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਚੋਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ? ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲੱਗਿਆ, ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੂਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਝੁਕਿਆ ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਖੂਹ 'ਚ ਗਿਰਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਖੜਕਾ ਸੁਣ ਕੇ ਨੱਠ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਲਈਆਂ ਆਪ ਦੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਸਰਹੰਦ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਰਹੇ। ਆਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਛਿਬਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਕਈ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਥੋਂ ਹੀ ਫੜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ। ਔਹ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਹ 'ਚ ਬਣ ਗਏ? ਉਹ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਉਹ ਕੀਹਨੇ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਫ ਅਲੀ ਕੋਲ ਗਏ, ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ, ਬੜਾ ਰੱਬ ਪ੍ਰਸਤ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਸੈਫਦੀਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਨਾ। ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ, ਬੰਦੇ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਥੇ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜਾਓ ਓਥੋਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਹੀ sense ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਥੇ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ ਉਹ ਸਮਾਣੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਇਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਮਾਣੇ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਉਹ ਸੱਯਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਦਿਤੀ। ਉਥੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਂਗਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ, ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ। ਉਥੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਆਗਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਆਪ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹਵੇਲੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਪ੍ਰੇਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਜਿੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ghost hunter'd house ਹੈ ਕਿ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਏਗਾ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਜਿੰਨੇ ਏਸ ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਗਏ ਨੇ ਉਹ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੇ ਉਥੇ ਕੌਤਕ ਹੋਏ।

ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਉਥੇ ਗੰਨੇ ਚੂਪੇ, ਗੰਨੇ ਉਥੇ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ, ਐਉਂ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦੇਵ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ ਮੈਂ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਓ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ। ਉਹ ਲੈ ਆਇਆ, ਫਲ ਫਰੂਟ ਲਿਆਇਆ, ਗੰਨੇ ਲਿਆਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੰਨੇ ਚੂਪੇ, ਛਿਲਕ ਬਾਹਰ ਸੁਟਾ ਦਿਤੇ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਛਿਲਕ ਚੂਪ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੀ। ਦਰੋਗਾ ਭਲਾ ਲੋਕ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦਾ ਕਰੀਏ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾ ਦੇਵਾਂ। ਸਾਰੇ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ, ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਦ ਤੋਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਛਿਲਕ ਪਿਆ ਸੀ ਗੰਨੇ ਦਾ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਸਾਂਭੀ ਗਈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਕਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਛਿਲਕ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਹੋਇਆ ਗੰਨੇ ਦਾ ਛਿਲਕ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਉਰ੍ਹੇ ਹੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਂਗ ਫੜ ਲਈ, ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਸਾਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਸਮਝ 'ਚ ਵੀ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਮਝ 'ਚ ਮੇਰੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗ ਹੋ। ਜੋ ਚਾਹੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਬੇਹਰਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਚੀਚੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਖੇਲੂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਠੀਕਰਾ ਇਥੇ ਭੰਨਣਾ ਹੈ।

ਠੀਕਰਿ ਫੌਰਿ ਦਿਲੀਸਿ ਸਿਰਿ,

ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਅਖੀਰ ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੋਗ ਦੇ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੇ ਤੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਤਵਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਓ। ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਮੁੱਖ ਸੀ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਰਾ ਸੀਸ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਆਪ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਲਾਲੀ ਆ ਗਈ, ਜਲਾਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪੀਲੇ ਚਿਹਰੇ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਚੀਰਿਆ ਹੈ ਮੈਂ, ਜਾਂ ਮਰਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਕੀ ਇਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸ ਆ ਗਿਆ, ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਰੋਣਕ ਆ ਗਈ।

ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਤੀਦਾਸ! ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ?

ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਭੇਤ ਆ ਗਿਆ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਉਹ ਡਰੇ -

ਸੇ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥
ਅੰਗ - ੮੪

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰੇ ਜਗ ਸਾਰਾ,
ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ
ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਚੀਰਨਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੇ ਚਿਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ? ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣਾ-

ਧਾਰਨਾ - ਆਤਮ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ,
ਚੀਰੇਂ ਤੂੰ ਕਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰੇ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐ ਜਲਾਦ! ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਕੁਝਤਾ ਪਾੜ ਦੇਵੇਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਪਾਟ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੋਟ ਹੈ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ, ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮਾ ਹਾਂ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੪੪੧

ਅਸੀਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਤੂੰ ਮਾਰੇਂਗਾ ਕੀਹਨੂੰ? ਇਹ ਆਤਮਾ ਨਾ ਜਲਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਡੁੱਬਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਘਟਦੀ ਹੈ ਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਰੂਪ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਦੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਸੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸਰੂਪ ਅਸੀਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਮੌਤ ਕਿਸਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਉਮੈ ॥

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ
ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ
ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੯
ਜਿਹਨੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਿਆ -

ਹਉਮੈ ਬੁਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੁਝੈ ॥
ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣਾ ਕਥਿ ਕਥਿ ਲੁਝੈ ॥ ਅੰਗ -
੪੯੯

ਉਸਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ
ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥ ਅੰਗ - ੮੪੯

ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਖਤਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਡਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਇਹ ਆਰਾ ਵੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਕੌਣ ਕਿਸਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਦੇ ਸੁਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਝ ਕੀ ਆਉਣੇ ਸੀ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ। ਸੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਰੇ ਦੋ-ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦੇਖਦੇ ਕੀ ਨੇ? ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਧੜ ਦੇ ਪਏ ਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ -

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥
ਅੰਗ - ੮

ਐਉਂ ਕਹਿ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ।

ਐਸੇ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਐਉਂ ਘਟ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕੁਛ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਭਾਈ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਦੇਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਗ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਮਸਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸਨ। ਕੋਈ ਗੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ
ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੦

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਸੱਪ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੱਪ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)

ਮਿਟੈ ਨ ਭੁਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੮੪

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਾ ਚੀਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਐਸੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ-

**ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਟੁੱਟੇ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਡੋਰੀ,
ਭਾਣਾ ਤੇਰਾ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦੈ।**

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੪

ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਵਾਰੀ ਆਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁੰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਲੇਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਸਤੀ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ, ਬਾਣੀ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ 17 ਮੱਘਰ 1732 ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਓ, ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਛੱਡ ਦਿਓ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਾਮਾਤ ਤਾਂ ਕਾਇਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ।

ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ।

ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਏ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਾਮਾਤ ਅਸੀਂ ਦੇਖਣੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਜਦ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਵਾਂਗੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਿਓ। ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਲਾਦ ਨੇ ਆ ਕੇ ਜਦ ਤਲਵਾਰ ਉਪਰ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਛੋਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਸੀ, ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਨੇ, ਪੁਰਾਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੋ ਬਾਤਾਂ ਸੀ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ, ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲਿਖਦੇ ਨੇ।

ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਗੋਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਕਪੜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੀਸ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਤੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੀਸ ਕਟ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਗਿਆ ਰਾਮ ਪਿਤਾ ਸੀ ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਦਾ ਉਹਦਾ ਸੀਸ ਕੱਟ ਕੇ ਉਥੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਨਾ ਹੈ ਬੜੀ ਵਧੀਆ, ਸਿੱਖ ਦਾ ਬੜਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਦ

ਰੱਖ ਦਿਤਾ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਤੇ ਰੋਲਾ-ਗੋਲਾ ਮਚ ਗਿਆ, ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸੀਸ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਵੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਵੱਢ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ, ਤੇ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਥੇ ਸੀ, ਜਲਾਦ ਵੀ ਉਤੇ, ਪੂਰੇ ਲੋਕ, ਸਾਰਾ ਪਹਿਰਾ ਉਥੇ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਧਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕੱਟਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਲਵਾਰ ਨੇ, ਤਲਵਾਰ ਐਵੇਂ ਘੁੰਮ ਗਈ, ਧਾਗਾ ਵੀ ਨਾ ਕੱਟ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਐਸਾ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀਤਾ ਜੋ ਧੜ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਨਿਗ੍ਰਾਈਆ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ confidence 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਬਹੁਤ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਗੱਡੇ ਲੈ ਕੇ, ਸ਼ਾਹੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੀ, 500 ਗੱਡਾ ਸੀ ਇਹਦਾ, ਪੂੜ ਉਡਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੁਛ ਕਲੀ ਦਾ ਖਿੰਡਾਉ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੇ ਹੁੰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਵਲੇਟ ਕੇ ਗੱਡਾ ਨਠਾ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਗੱਡੇ ਓਨੀਂ ਹੀ ਚਾਲ ਤੇ ਤੁਰੇ ਰਹੇ। ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਛ ਬਣੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਰਕਾਬਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਧਰ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਦੋ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਸੀ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਛੁਪ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, 'ਰੰਗਰੇਟੇ ਗੁਰ ਕੇ ਬੇਟੇ' ਬੜੀ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਛੂਤ-ਛਾਤ ਨਾਲ ਨੀਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਬੇਟੇ ਬਣਾ ਲਏ ਆਪਣੇ।

ਸੋ ਐਸਾ ਸਾਕਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਠੀਕਰਿ ਫੌਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ,

ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ

ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ,

ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ।

ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

**ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ।
ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।
ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ।
ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ।
ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ
ਹਿੰਦ ਰਖ ਲਈ।
ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੀਤੀ।**

ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਕਰਕੇ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੀ ਜਾਗਤ ਹੋਈ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਇੱਟ ਮਾਰੀ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਹਰ ਵਕਤ ਡਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਨੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦਿਨ ਕੱਟੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਜਾ ਕੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਐਸਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਮੂੰਹ ਤਾਂਈ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਉਲਟੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੜੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਐਸੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿਤੀ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਕਕਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਿਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਦੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਹਨੂੰ ਅਜਕਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਲਕ ਨੂੰ ਤੇ ਜੰਝੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ, ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਲਪ ਬਿਛ ਨੂੰ ਸਿੱਜਿਆ। ਸੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਜੰਗ ਸੀ ਉਹ ਕੋਈ ਰਾਜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੇ ਰਾਖੀਓ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਐਨੇ ਯੁੱਧ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜਬਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਏ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਸਾਰੇ, ਕੋਈ ਰਾਜ ਲੈਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਰਾਜ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਾਰਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸੀ, ਨੱਠਿਆ ਵੀ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਐਧਰ

ਬਾਈਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਸੀ, ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹਨੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਇਆ, ਸਤਿ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜੀਉਣਾ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਣਾ ਸਿੱਖੋ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਜੀਵਾਂਗੇ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਣਾ, ਆਪਣੀ community ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਣਾ ਇਹ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਐਸੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਆ ਗਏ ਕਿ ਜੀ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਜੀ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਈਸਾਈ ਹੈ ਜੀ। ਓਧਰ ਤਾਂ ਲੜਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾਓ ਨਾ, ਸੰਤ ਤਾਂ ਬੜੇ ਖਰਾਬ ਨੇ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਬਣ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿੰਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ੀ ਜਾਣ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਸੰਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸੰਤ ਕਹਿ ਨਾ ਦੇਣ ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨੀਂ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਬੁਲ੍ਹਿਆ ਉਥੇ ਵਸੀਏ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇ
ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਨੇ।**

ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ। ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਮਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਗੇ, ਓਨੇ ਦੁਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਗੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਤੇ ਸੁਖੀ ਹੈ? ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ।

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ।

ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਟਾਈਮ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਛੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਭਟਕਾ ਰਹੇ ਨੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ। ਜਿੰਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਹੋ ਜਾਣ, ਇਕੋ ਸੰਤ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਉਹਦੇ figure 'ਚ ਗਿਣ ਲਓ, ਉਹ ਅੱਧ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ।

(*****)

ਜੁਗਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ।

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੇ ਲਾਗੁ
ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਊ ਦੂਜਾ ਸੁਝੈ
ਸਾਚੇ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ ॥ ੧ ॥
ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ
ਲੋਗਨ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰੇ ॥
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੇ ਕਹੀਐ
ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰਾ
ਹਾਥ ਦੇਇ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ
ਤਿਸ ਕਉ ਬਿਪੁ ਨ ਕੋਊ ਭਾਏ ॥ ੨ ॥
ਓਹੋ ਸੁਖ ਓਹਾ ਵਡਿਆਈ
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ॥
ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਦ ਮਿਹਰਵਾਨਾ
ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥ ੩ ॥
ਤੁਧੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ
ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੮੩
ਧਾਰਨਾ - ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ,
ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ।
ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਰੋਕੋ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮਨ ਦਾ ਤੇ ਸੁਰਤ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਨਾ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਐਧਰ ਓਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦੀ। ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਦਰ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਤੋਂ

ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਕੁਛ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਤਾਂ ਕਿ ਗੱਲ ਜ਼ਹਿਨਨਸ਼ੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ, ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਹੈ ਆਪਾਂ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਕਿਨਾਰੇ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੇਵਲ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਨਾਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ, ਪੁੰਨ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਹੋਵੇ, ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਾਲ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਈਏ। ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਐਸੇ ਬਚਨ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੇਧ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਦੇਖ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨੇ, ਐਸੇ ਵੀ ਹੈਗੇ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨੇ, ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨੇ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ attitude ਕੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਜਾਨ ਤੋਂ? ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੋਲੇ 'ਚ ਲਾ ਦੇਈਏ, ਜਿਥੋਂ ਹਿੱਲ ਨਾ ਸਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਤਿ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਿਆਨਮਈ ਵਤੀਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਉਹ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ -

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਬੜੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮਿਲ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਤੇਰੀ। ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ warning ਹੈ, ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ। ਇਹ ਕੰਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ, ਰਹਿਣਾ-ਸਹਿਣਾ ਸਭ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਸੱਚ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ, ਪੁੱਛੋ -

**ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨੀ ਤੂ ਜਣਿਓਹਿ ॥
ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਇ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਓਹਿ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਤਿੰਨ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਆਹੀ ਥਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਥਾਉਂ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਥੋਂ ਦੀ ਡੰਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਥੋਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਲੰਘਣਾ ਇਥੇ ਸਿਵੇ ਜਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਫਲਾਣਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਫਲਾਣਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਲਾਈਨ ਐਨੀ ਲੰਮੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਆਪਣੀਓ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪੇ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੁਛ ਬਣਾ ਤਾਂ ਲਵਾਂ ਆਪਣਾ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਲੰਘ ਗਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੰਘੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਬੋਝਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਵੱਜ ਜਾਵੇ। ਓਨੇ ਕੁ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਓਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ, ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਬੜਾ ਕੁਛ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਤਾਂ ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਹੈ।

**ਮਨਮੁਖੁ ਦੁਖ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ
ਦੁਖੁ ਬੀਜੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ ॥
ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਸੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ
ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੪੭

ਉਹ ego ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ego ਦੇ ਬੜੇ ਸਾਥੀ ਨੇ, ਕਾਮ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੂਗਲੀ, ਵਖੀਲੀ, ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਹੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ frustration ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਨੇ, ਆਪ ਵੀ ਦੁਖੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਇਹ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਉਹ ਸੁਖਾਲਾ ਰਾਹ ਦੱਸੇ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਦੁਖ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ attitude ਲੈਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ west ਵਲ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ east ਵਲ ਤੁਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀ

ਹੈ ਰੋੜ੍ਹ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹੀ ਹੋਈ, ਤੈਨੂੰ ਓਧਰ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰੋੜ੍ਹ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਲਟਾ ਤਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਮੱਛੀ ਵਾਂਗਣ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਤਰਨ ਜਾਣਦਾ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੂੰ ਉਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੱਛੀ ਉਲਟਾ ਤਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਧਰੋਂ ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਓਧਰ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀਵਨ ਬਦਲਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ .....

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ?

ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਲਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਕੀ? ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣਾ। ਜੇ ਰੂਹਾਨੀ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯

ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਘਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਈ ਬੰਦਾ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਹਿਲਜੁਲ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀਹਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇਗਾ।

ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਯੁੱਧ ਸੀ, ਜਾਗੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਨੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਿਹੜੇ ਨੇ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਿਹੜੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਮੂਹਰੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਦੱਸ ਦਿਓ, ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਜਦ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਓ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ-

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੇ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜਦ ਉਹਦੇ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ, ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨੇ, ਇਹ temporary ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ ਜੀ ਆਹ ਕਰ ਲਿਆ, ਐਉਂ ਹੋ ਗਏ, ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੁਕਮ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ।

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੇ ਨਾਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੭

ਇਹ ਤਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਿੱਧਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਇਹਨੂੰ free will ਦੇਣੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਹ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਪੁੱਛ ਲਓ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਫਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ, pure ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫੱਟੀ ਸਾਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਆਵਾਜ਼ ਆਏਗੀ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਕੰਮ ਹੈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜ਼ਮੀਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ guide ਕਰਦੀ ਹੈ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ। ਜਦ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਜ਼ਮੀਰ ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ignore ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਨੇ। ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, 1100 ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ, 5000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਕੁਛ ਮੁਕਿਆ ਕੰਮ? ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਚਾਹੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਬੇਵਸ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ, ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਝ ਲਈਏ, ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਜਾਵੇ ਓਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਬਾਰੇ ਆਪਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ

ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਮਸਲੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਜੋ 71 ਸਾਲ ਤੱਕ ਨਿਗੁਰੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ। 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, 71 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਐਡੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲਗਨ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਐਨੀ ਸੋਝੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪਛਾਣ ਕੇ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਗਰ ਲਗ ਜਾਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਖੰਡ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਜੰਟ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। misguide ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸੇ ਕਿਸੇ ਧੱਖੇ 'ਚ ਆ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸੀ, 21 ਵਾਰ ਗਏ, ਲੇਕਿਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ, ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸੀ ਪਰ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮਿਲਿਆ। ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਾਹਨਾ-ਮਿਹਣਾ ਦਿਤਾ, ਓ ਨਿਗੁਰਿਆ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਬਹਿ ਜਾਏ ਉਹ ਥਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕੋ ਹੀ ਖਿਆਲ 'ਚ ਪਏ ਰਹੇ, ਅਖੀਰ ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਵੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਭਰਾ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਉਹਦੀ ਮਾਰਫਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ, ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਾੜ ਦੱਸੀ, ਹੱਦ ਦੱਸੀ ਕਿ ਆਹ ਹੱਦਾਂ ਨਹੀਂ ਟੱਪਣੀਆਂ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਚੱਲੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਬੋਲਣਾ, ਚੱਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਯਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਕੋਈ rapition ਨਹੀਂ ਹੈ, Rapition ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਬਿਨਾਂ ਸਮਝੇ ਕਰੀ ਜਾਹ ਤੂੰ ਹੀ-ਤੂੰਹੀ ਉਹ ਤੂੰਹੀ-ਤੂੰਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੇਗਾ, ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਤੂੰਹੀ-ਤੂੰਹੀ ਕਿੱਥੇ ਗਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝ ਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਰਿਹਾ। ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਯਾਦ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਰਸ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੋਝੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਯਾਦ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪੱਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੈ ਕੌਣ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਪਿਛੋਂ ਨਾਮ ਜਪੀਂ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ
 ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ॥
 ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ
 ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥
 ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਦਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਮੈਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਦ ਤੂੰ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਲਏਂਗਾ ਤੇਰੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਦ ਆਦਮੀ ਜਪਦਾ ਹੈ ਜਾਗ ਕੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਦੋ ਕਮੀਆਂ ਨੇ - ਇਕ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਐਨਾ ਗੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਹੁੰਦਾ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੰਠ ਨਾਲ, ਗਿਰਦੇ ਨਾਲ ਤੇ deep silence ਵਿਚ, ਨਾਭੀ ਵਿਚ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਉਪਰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਤੇ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਅਸੀਂ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅੰਦਰੋਂ ਖੱਲ੍ਹਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰ
 ਸੋ ਰਸ ਸੋਈ ਜਾਨੈ।

ਸੋ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਆਏ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ attention ਲਿਤੀ, ਨਾ ਕਦੇ ਬੁਲਾਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਆਪ ਬਿਆਸਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਧਾ ਰਸਤਾ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਖੱਡੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਪਿੱਠ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ ਆਪ ਵਲ। ਐਡੀ ਜਬਰਦਸਤ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। impossible ਹੈ ਐਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਹੈ ਦਰਿਆ ਕੰਢੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗੌਤਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਗਾਗਰ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਹੇਠਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੱਪੜੇ ਕਿਵੇਂ ਸੁਕਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਰਦੀ

ਵੀ, ਗਰਮੀ ਵੀ ਹੈ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! -

ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਮਹਾਂ ਕਰੜੀ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥
 ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਆਪਣੀ ਤਿਸੁ ਲਾਏ ਹੇਤ ਪਿਆਰੁ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੨

ਗੁਰਾਂ ਤੇ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਔਖੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਇਹ। ਨਿਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਤੋਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੁਰੀਦ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥
 ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥
 ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਮੰਧੇ ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਨਾਹੀ ॥
 ਤਤ ਸਮਦਰਸੀ ਸੰਤਹੁ ਕੋਈ ਕੋਟਿ ਮੰਧਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੫੧

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਛ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਹਾਰੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ ਉਪਮਾ ਜਿਹੜੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ-

ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਹੇ ਹੀ ਨਾ -

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
 ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੬

ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮਨ ਵੇਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਜਨਕ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਇਸਦੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਨੂੰ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਝੂਠਾ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਝੂਠਾ। ਨਿਰਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਏਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਚੌਂਕੀ ਮੈਂ ਚੰਦਨ ਦੀ ਡਾਹਦਾਂ ਹਾਂ, ਉਠੋ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਐਸ ਚੌਂਕੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੋ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਠਿਓ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ 'ਚ ਪੈਰ ਪਾਉਂਦੇ-ਪਾਉਂਦੇ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਕਿ ਗਿਆਨ? ਗਿਆਨ ਕਿਤੇ ਐਡੀ ਸੁਖਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ? -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਫੁਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ॥
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ
ਹੋਰ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਖੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੫

ਇਹ ਕੋਈ ਆਮ ਬਚਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਆਤਮਕ, ਆਤਮਾ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋ ਗਈ? ਇਕ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਏਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਸਾਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਦੋਸ਼ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਵੀ ਹੈ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਬਾਹਰਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਆਵਰਨ ਪੜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ, ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਰੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦੇ, ਮਨ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੌੜਦਾ ਭੱਜਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਰੀ ਸਭ 'ਚ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੱਚਾ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨਾਮ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਰਾਜਨ! ਘੋੜਾ ਮੰਗਾ। ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਆਹ ਬੱਚਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾ ਦਏਗਾ ਗਿਆਨ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਘੋੜਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ। ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਲੱਗਿਆ ਰਕਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਠਹਿਰ! ਦੇਖ ਤੈਨੂੰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਗਿਆਨ। ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਅਸਲੀ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰੀ ਮੌਜ ਹੈ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕਰ ਰਾਜ ਕਰੇ, ਚਾਹੇ ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਆਪਣਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਦੱਛਣਾ ਤੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਦੱਛਣਾ ਦੇਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਗਿਆ ਕਰੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਦੇ ਦੇ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਤਨ ਹੈ, ਮਨ ਹੈ, ਧਨ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ, ਮਨ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਫੁਰਨੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਜਿਹੜੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ distinction power, ਇਕ ਜਿਹੜੀ feeling ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਦੀ, ਇਕ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ, ਹੁਣ ਸਮਝ ਲੈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਮਝ ਲਈ। ਉਸ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ 'ਚ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਲੱਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਠਹਿਰ, ਕਿਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ? ਇਹ ਗੱਲ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ 'ਚ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲੈ? ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਪੈ ਗਈ। ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਖੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਬਰਾਤ ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ, ਐਹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਲੁੱਟੀ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਫੁਰਨੇ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕਿਆ, ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬਚਿਆ ਹੀ ਕੁਛ ਨਾ। ਜਦ 15 ਮਿੰਟ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬੜੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਟਸ-ਮਸ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਛੱਡ ਦੇ ਹੁਣ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਰਕਾਬ 'ਚ ਪੈਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰ ਤੂੰ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਦੱਸ, ਇਹ ਮਨ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਚਿਆ ਕੀ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਕ ਪਰਮ ਸੱਤਾ ਬਚੀ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਉਹ ਸੱਤਾ ਮੈਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਓਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥

ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੧

ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ। ਇਹਦੇ ਨਿਹਚੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਤੂੰ ਰਾਜ ਕਰ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਹੋ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੬

ਏਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦਾ ਹੁਇਕੈ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ।

ਮੁਰਦਾ ਹੁਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ--

ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਇਹ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਾਂ ਆਸ ਛੱਡ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਕੇ, ਮਰਨਾ ਹੀ ਮਰਨਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹਦੇ 'ਚ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਉਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦਾ ਜੀਉਣਾ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਤੂੰ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਤੂੰ ਕਰਮ ਕਰੇਂਗਾ, ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਨਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਚੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਆ ਜਾਏਂਗਾ। ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ego ਨਿਕਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜਦ ਤਕ ਹਉਮੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਚਿੰਬੜਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣੇ ਨੇ।

ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਂ' ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਭਲਾ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰਾ ਵਰਤ ਲਵੇ ਕਿ ਦਾਸ ਤੋਂ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ 'ਮੈਂ' ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਏਕੇ ਏਕੁ ਕਰੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੦

ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਵਸਥਾ ਹੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦੀ। ਮੈਂ ਜੀਉਂਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਝਗੜਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ? ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲਣਾ। ਤੈਨੂੰ ਜੋ ਜੀਵਨ ਮਿਲੇਗਾ, ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈਂ, ਜੀਵ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਹੈਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ, ਥੱਲੇ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਕੁਛ ਲੈਣਾ ਹੈ ਨਾ ਪਿਆਰਿਓ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ।

ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ

ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਇਕ ਡਾਕੂ ਨੇ ਡਾਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਨਾਭੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਖੁਰਾ ਕੱਢ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਉਹ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਡਾਕੂ ਹਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ। ਉਹ ਖੁਰਾ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਲਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੋਟ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਭੋਰਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਵਾੜ ਦੇਈਏ। ਔਹ ਚੁੱਕ ਮਾਲਾ ਤੇ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੀ ਜਾ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹੀ ਜਾ, ਆਪੇ ਰਾਮ ਬਚਾ ਲਏਗਾ ਤੈਨੂੰ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਮਾਲਾ ਫੜ ਲਈ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਧਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਆ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੋਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ! ਨਾ ਕੋਈ ਚੋਰ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਚੋਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਦੇਖ ਲਓ ਜੇ ਚੋਰ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਆਹ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਲਓ ਜੇ ਆਹ ਹੈ ਤਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਧ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਉਲਾ ਜਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਲਾ ਫੇਰੀ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁੜ ਗਏ। ਉਹ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਆਹ ਨਾਮ 'ਚ ਤਾਂ ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਬਚਾ ਲਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਵੀ ਬਚਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਅੱਗੇ ਬਚਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਛੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ! ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ। ਤੇਰਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਰੂਰ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਹ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਧਰੇਂਗਾ। ਮਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਕੁਛ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰ ਕੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਲ ਕੁ ਟਿਕ ਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਠਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਕੱਟ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਲੈ ਲਏਂਗਾ, ਜੇ ਨੱਠ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕੁੱਛ ਮਿਲਣਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਰ ਕੇ ਆ ਜਾਏਂਗਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਸੇ ਮੁੱਕ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਤ ਕੁਛ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਏ

ਉਹਦਾ। ਲਾਂਗਰੀ ਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਨੇੜੇ ਲਗਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਨਠਾਓ। ਬੁਰੇ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਰੋਟੀ ਲਾਹੁੰਣੀ ਆਟੇ ਵਿਚ ਬੁਰਾ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਬੁਰਾ, ਲੋਕਿਨ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਕਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਨਾ ਇਹ ਤਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਲਾਂਗਰੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਠਾਵਾਂਗਾ। ਲੰਗਰ ਵਰਤ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਜਦ ਇਹਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀ ਜਾਂ ਦਾਲ ਦੇਣ ਉਹਦੇ 'ਚ ਨਮਕ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ। ਰੋਟੀ 'ਚ ਨਮਕ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਤਾਂ ਲਿਆ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਰੋਟੀ 'ਚ ਨਮਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ 'ਚ ਭਿਉਂ ਲਿਆ ਕਰੇ। ਪਾਣੀ ਨਮਕ ਕਾਫੀ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾ ਲੈਣੀ ਇਹਨੇ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਗਿਆ ਇਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਇਹ। ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਾਲ ਪਾਓ ਇਹਦੀ ਰੋਟੀ 'ਚ, ਬਰੀਕ ਵਾਲ ਇਹਦੀ ਰੋਟੀ 'ਚ ਪਾ ਦੇਣੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਦੇ ਵੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰੀ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਿੰਟ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਸੰਤ ਵਡਿਆ-ਵਡਿਆ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਨੱਠ ਹੀ ਨਾ ਜਾਣ ਸਾਰੇ। ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਗਈਆਂ ਆਈਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਟੈਸਟ ਲੈਣੇ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਣੀਆਂ। ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸੰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਾ ਚੇਲੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਬੱਸ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਵਾਲ ਪਾ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਰੋਟੀ ਉਹ ਸੁਕਾ ਲਿਆ ਕਰੇ, ਸੁੱਕਾ ਕੇ ਕੁੱਟ ਲਿਆ ਕਰੇ, ਕੱਪੜਛਾਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਭੁੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਆਟਾ ਖਾ ਲਿਆ ਕਰੇ ਤੇ ਵਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਟੱਪਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਨਾਲਾ ਟੱਪ ਨਾ ਹੋਇਆ ਗਿਰ ਗਿਆ ਉਥੇ, ਭਰਾ ਵੀ ਗਿਰ ਗਿਆ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਾ! ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਾ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਐਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਨਾਲਾ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਤੋਂ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਓਧਰੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਡੇਰੇ 'ਚੋਂ ਉੱਠੇ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਚੱਲ ਪਏ ਓਧਰ ਨੂੰ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਗਏ, ਨਾਲ ਸੇਵਾਦਾਰ ਲੈ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਭਰਾ ਚੁੱਕੋ, ਇਸ ਤੋਂ ਲਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਦਿਤੀਆਂ ਸਾਰੇ ਕਿ ਇਕੱਠ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਰੋ, ਇਹਦੇ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਵਸਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਬਈ, ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਜਦ ਤੂੰ ਨਾਲੇ 'ਚ ਗਿਰਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਓ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ?

ਮੈਂ ਜੇ ਗੱਲ ਕੋਈ ਕਰੀ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂ? ਵੱਧ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ, ਘੱਟ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਕੁਛ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਕਾਂਤ 'ਚ ਲੈ ਗਏ, ਸਾਧਨ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਰੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ। ਮੁੜ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਤਖਤਪੋਸ਼ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਪਰਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਮੁਰਦਾ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਐਹ ਮੇਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਹਨੂੰ ਬੁਰਾ ਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਨਮਕ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਅਖੀਰ ਵਾਲ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਇਹ ਪੂਰਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੋ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੇ ਇਹਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿਓ ਹੁਣ ਆ ਕੇ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹੀ ਹੋਏਗਾ।

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 3 ਪਉੜੀ 18

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ negative way of approach ਹੈ, positive ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

**ਖੁਦੀ ਕੋ ਕਰ ਬੁਲੰਦ ਇਤਨਾ ਕਿ ਖੁਦ ਖੁਦਾ ਹੋ ਜਾ,
ਖੁਦਾ ਬੰਦੇ ਸੇ ਪੁਛੇ ਬਤਾ ਤੇਰੀ ਰਜਾ ਕਿਆ ਹੈ।**

ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ 'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮ ਅਸਵੀ' ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ। ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਹੈ -

ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੮੦

ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਹਿ ਗਈ ਫੇਰ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 3, ਪਉੜੀ 18

ਸਬਰ ਹੋਵੇ ਹਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਹਦੇ 'ਚ, ਸਿਦਕ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ, ਇਕ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ। ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਅਰਥ ਕਰੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਹੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਸਹੀ ਅਰਥ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਉਠਿਆ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਰਥ ਜਾਨਣਾ

ਚਾਹੁੰਦੇ ਓਂ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕੈਦ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਰਮੱਦ ਹੈ। ਉਹ ਅਰਥ ਦੱਸ ਦਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਕੀਲ ਕੋਲ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ। ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਸੁਰਮੱਦ, ਜੋ ਬਚਨ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਬਰੈਹਿੰਗਾ (ਨੰਗਾ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਕੱਪੜੇ ਪਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਕਿੱਥੋਂ ਪਾਵਾਂ? ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਕੰਬਲ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਦੇ ਦੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕੰਬਲ ਚੁੱਕਿਆ, ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਉਸਦਾ ਮਜ਼ਾਰ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਿਉ ਦਾ ਸਿਰ ਵੀ ਥੱਲੇ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਏ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਪਏ ਨੇ, ਇਕ ਦਮ ਕੰਬਲ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ, ਕੰਬਲ ਚੁੱਕਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੜਦੇ ਢਕਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਢਕਾਂ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਇਹ ਠਾਨ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਿਆ ਨਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਰ ਜਾਏਂਗਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਬੇਗਮਾਂ ਵੀ ਮਰ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸਬੂਤ?

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਚੀਚੀ ਤੇ ਚੀਰਾ ਦਿਓ।

ਜਦੋਂ ਚੀਰਾ ਦਿਤਾ ਸਾਰੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੀ ਖੂਨ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੈਦ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਕੈਦ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਈਰਾਨ ਦਾ ਅੰਬੈਸਡਰ (ਰਾਜਦੂਤ) ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤਾਲੇ ਤੜਕ-ਤੜਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਸੈਲ 'ਚ ਬੰਦ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੱਸੋ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਸਬਰ ਦਾ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ੁਕਰ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਉਂ ਕਰੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਕ ਮਸ਼ਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਿਆਈਂ। ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ ਲਿਆਈਂ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮਸ਼ਕ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦੱਸੋ ਅਰਥ? ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣੇ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ, 101 ਕੋਰੜਾ ਰੋਜ਼ ਉਹਦੇ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ, ਇਕ ਕੋਰੜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਾਹ

ਦੇ ਵਿਚ ਉਂਗਲੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਪਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ਉਹਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਐਉਂ ਉਂਗਲੀ ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੁਰਮੱਦ। ਜਦੋਂ 50 ਕੋਰੜੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਜਲਾਦ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਅਰਥ ਸਮਝ 'ਚ ਆਇਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ, ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਕ ਬਚਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਇਹ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੁਣੇ ਹੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਜਿਹਨੂੰ ਸਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਬਰ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ। ਹੁਣ ਦੇਖ ਲਈਂ, ਜਦੋਂ 50 ਪਿਛਲੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਅਸਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਸਣੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਓ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨੇ ਤਸੀਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਸਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਐਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਆ ਗਿਆ, ਨਮਕ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬੇਅੰਤ। ਉਹਦੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਪਤ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਂਹ-ਨਾਂਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ! ਤੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਨਾ, ਤੂੰ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਪਾਣੀ ਦੀ। ਜੋ ਇਹਨੂੰ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਆ ਗਏ। ਤਵੀ ਲਾਲ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਆ ਗਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਗੌਰਖ ਆ ਗਿਆ, ਗੌਰਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿ ਲਏ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਏਸ ਉੱਚੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ। ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਓ ਮੈਂ ਹਵੇਲੀ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੌਰਖਨਾਥ! ਇਹ ਕੰਮ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਮੀਆਂਮੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੀਆਂਮੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ? ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ -

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

'ਚਲਦਾ'.....

**ਮਿਤੀ 28, 29, 30, ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਰੂਟ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ**

ਰੂਟ ਨੰ: 1 ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - 9781345501 ਬੱਸ ਚਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ - 9.20 1. ਪਲਹੇੜੀ - 9.30 2. ਰਹਿਮਾਪੁਰ - 3. ਬਾਂਸੇਪੁਰ - 9.50 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਰੂਟ ਨੰ: 2 ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - 9781345502, 94177-05591 1. ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ - ਬੱਸ ਚਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ - 8.10 2. ਛੋਟੀ ਗੰਧੋ - 8.25 3. ਵੱਡੀ ਗੰਧੋ - 8.30 4. ਮੀਆਂਪੁਰ - 8.35 5. ਮੁਗਲ ਮਾਜਰੀ - 8.50 6. ਸਿੰਘ - 8.45 7. ਪਪਰਾਲੀ - 8.55 8. ਕੁਰਾਲੀ - 9.00 9. ਦੁਸਾਰਨਾ - 9.10 10. ਬੜੋਦੀ - 9.25 11. ਮਾਜਰਾ - 9.45 12. ਅੰਧਰੇੜੀ - 9.20 13. ਦੁਲਵਾਂ - 9.35 14. ਪੱਲਣਪੁਰ - 9.40 15. ਚਨਾਲੋਂ - 9.05 16. ਸੋਲਖੀਆਂ - 8.40 17. ਰੰਗੀਲਪੁਰ - 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਰੂਟ ਨੰ: - 3 ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ - 9781345503, 99885-38712 1. ਸੁਹਾਲੀ - ਬੱਸ ਚਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ 8.30 2. ਭਜੋਲੀ - 8.50	3. ਅਭੇਪੁਰ - 9.00 4. ਤਿਉੜ - 9.10 5. ਰੁੜਕੀ ਖਾਮ - 9.20 6. ਦਤਾਰਪੁਰ - 7.50 7. ਰਡਿਆਲਾ - 8.40 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਰੂਟ ਨੰ: - 4 ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 9781345504 1. ਤੁੰਗੀਆਂ - ਬੱਸ ਚਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ - 8.00 2. ਹਲਾਲਪੁਰ - 8.20 3. ਮਨਾਣਾ - 8.35 4. ਮਲੋਆ - 9.15 5. ਝਾਮਪੁਰ - 9.25 6. ਤੀੜਾ - 9.35 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਰੂਟ ਨੰ: - 5 ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਮੁਲਖ ਰਾਜ - 9781345505 1. ਬਲੌਂਗੀ - 8.15 2. ਸ਼ਾਹੀ ਮਾਜਰਾ - 8.20 3. ਫੇਸ 7 - 8.25 4. ਫੇਸ 9 - 8.30 5. ਫੇਸ 10 - 8.35 6. ਫੇਸ 11 - 8.45 7. ਫੇਸ 2 - 9.25 8. ਫੇਸ - 4 - 9.15 9. ਸੈਕਟਰ -57 10. ਸੈਕਟਰ 66 - 8.55 11. ਸੈਕਟਰ 68 - 9.00 12. ਸੈਕਟਰ 56 13. ਸੈਕਟਰ 40 14. ਸੈਕਟਰ 38 - 9.45	15. ਧਨਾਸ - 9.50 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਰੂਟ ਨੰ: - 6 ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ 9781345506 1. ਡੱਡੂਮਾਜਰਾ - 9.00 2. ਧਨੌੜਾ - 9.20 3. ਮਸਤਗੜ੍ਹ - 9.30 4. ਮਿਲਖ - 9.35 5. ਸਾਰੰਗਪੁਰ - 9.40 6. ਤੋਗਾਂ - 9.10 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਰੂਟ ਨੰ: - 7 ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 1. ਸੈਕਟਰ 41 - 8.15 2. ਸੈਕਟਰ 42 - 8.20 3. ਸੈਕਟਰ 53 - 8.25 4. ਸੈਕਟਰ 50 - 8.30 5. ਸੈਕਟਰ 46 - 8.35 6. ਸੈਕਟਰ 45 - 8.40 7. ਸੈਕਟਰ 32 - 8.50 8. ਸੈਕਟਰ 35 - 9.00 9. ਸੈਕਟਰ 24 - 9.05 10. ਸੈਕਟਰ 37 ਸੀ - 9.10 11. ਸੈਕਟਰ 42 ਏ - 9.15 12. ਸੈਕਟਰ 41 ਬੀ - 9.20 13. ਸੈਕਟਰ 40 ਏ - 9.25 14. ਸੈਕਟਰ 39 - 9.30 15. ਸੈਕਟਰ 38 - 9.35 16. ਧਨਾਸ - 9.40 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 8

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
9781345508

1. ਸਕੇਤੜੀ - 8.30
  2. ਦੜ੍ਹਆ - 8.55
  3. ਸੈਕਟਰ 30 - 9.05
  4. ਸੈਕਟਰ 20 - 9.10
  5. ਸੈਕਟਰ 22 - 9.20
  6. ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ - 9.25
  7. ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ - 9.30
  8. ਖੁੱਡਾ ਲਹੌਰਾ - 9.35
- 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: 9

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ 9781345509

1. ਹਰਨਾਮਪੁਰਾ - 7.45
  2. ਮੀਆਂਪੁਰ ਚੰਗਰ - 8.00
  3. ਅਭੀਪੁਰ - 8.20
  4. ਗੋਚਰ - 8.30
  5. ਕੁਬਾਹੇੜੀ - 8.40
  6. ਸੰਗਤਪੁਰਾ - 8.50
  7. ਮਾਣਕਪੁਰ ਸਰੀਫ - 9.05
  8. ਮਾਜਰੀ - 9.15
  9. ਕੰਸਾਲਾ - 9.30
  10. ਕਰਤਾਰਪੁਰ - 9.25
  11. ਤਕੀਪੁਰ - 9.35
  12. ਮੁਲਾਂਪੁਰ - 9.50
  13. ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ - 9.40
- 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 10

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
9781345510

1. ਗੁਨੋਮਾਜਰਾ - 8.50
2. ਅਕਾਲਗੜ੍ਹ - 8.15
3. ਬਰਸਾਲਪੁਰ ਟੱਪਰੀਆਂ - 8.10

4. ਖਿਜਰਾਬਾਦ - 8.00
5. ਖੇੜਾ - 9.00
6. ਖੇੜਾ - 9.10
7. ਮਾਜਰਾ - 9.40
8. ਮਰਹੌਲੀ - 8.50
9. ਮੁੰਧੇ ਸੰਗਤੀਆਂ - 8.35
10. ਮੈਰਾਮਪੁਰ ਟੱਪਰੀਆਂ - 8.45
11. ਰੰਗੂਆਣਾ - 9.15
12. ਸਿਸਵਾਂ - 9.45
13. ਮਾਣਕਪੁਰ - 9.20
14. ਰਾਮਪੁਰ ਟੱਪਰੀਆਂ - 9.25

10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 11

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - 9781345511

1. ਸੈਣੀਮਾਜਰਾ - 9.00
  2. ਪੈਂਤਪੁਰ - 9.20
  3. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ - 9.30
- 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 12

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਬਿਕਰਮ - 9781345512

1. ਵੱਡੀ ਕਰੌਰ - 9.05
  2. ਛੋਟੀ ਕਰੌਰ - 8.55
  3. ਨਵਾਂ ਗਾਉਂ - 8.42
  4. ਨਾਡਾ - 9.15
  5. ਪੜਛ - 9.25
  6. ਸਿੰਗਾਰੀਵਾਲਾ - 9.35
- 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 13

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. 9781345513, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
9814991038

1. ਪੜੌਲ - 9.20
  2. ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ - 9.05
  3. ਸ਼ੀਸ ਮਹਿਲ - 9.15
  4. ਸਿਸਵਾਂ - 9.35
  5. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ - 9.30
  6. ਮੁਲਾਂਪੁਰ - 9.35
- 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 14

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. 9781345514,
9855989132

1. ਰਸੂਲਪੁਰ - 9.55
  2. ਢੋਡੇਮਾਜਰਾ - 9.55
  3. ਰਾਣੀਮਾਜਰਾ - 9.30
  4. ਖੰਡੌਲੀ - 9.45
  5. ਮਲਕਪੁਰ ਟੱਪਰੀਆਂ - 9.25
  6. ਭਗਤਮਾਜਰਾ - 9.35
- 10.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 15

ਸੰਪਰਕ ਨੰ.

1. ਜੈਂਤੀ ਦੇਵੀ - 9.30
  2. ਗੁੜ੍ਹਾ - 9.15
  3. ਸਿਉਂਕ - 9.40
- 10 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੂਟ ਨੰ: - 16

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. - ਸਕਿਲ 98151-51774

1. ਬੈਰਪੁਰ - 8.35
  2. ਫਾਂਟਵਾਂ - 8.50
  3. ਢਕੋਰਾਂ - 9.00
  4. ਸਲਾਮਤਪੁਰ - 9.20
  5. ਭੜੌਜੀਆਂ - 9.30
  6. ਮੁਲਾਂਪੁਰ - 9.40
- 10 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ -57)

ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਖੜੱਪਾ ਨਾਗ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ?

ਇਨਿ ਦੁਬਿਧਾ ਘਰ ਬਹੁਤੇ ਗਾਲੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ

ਭਗਤਿ ਰਤੇ ਪਤੀਆਰਾ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ! -

ਧਾਰਨਾ - ਗਲ ਪੈ ਜਾਉਗੀ ਜਮਾਂ ਵਾਲੀ ਫਾਂਸੀ,
ਰਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰੋਂ ਗਾਫਲਾ।

ਦੂਸਰੀ ਜੋ ਲਾਈਨ ਹੈ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹਰੇਕ ਦੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ ਲਈ। ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਸਾਥ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਾਥ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ॥

ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ

ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ -

.....ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਫੇਰ ਗਲ 'ਚ ਪੈ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਜੋ ਗੱਲ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਨਾ, ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ।

ਦੋ ਹਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਕ ਉਹ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ

ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ indication ਦੇਈ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰਿਆ ਐਉਂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਆਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ। ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਰੇਡੀਓ waves ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ। ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੀਆਂ waves ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ। ਗਾਮਾ rays ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ cosmic rays ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਉਹ ਯੰਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਥੇ ਯੰਤਰ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਗੀ। ਉਥੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ, ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ -

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪਤੈ ਕੂਕੁ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ।

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥ ਨਾਨਕ

ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ

ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੂਮ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਉਹ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਇਕ, ਸੂਖਸ਼ਮ।

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ

ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੮

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਅਲਪੱਗ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਮੰਨਣੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਗੇ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਤੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ, ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਜੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਦੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ, ਜੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਿਤੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਮੈਂ ਕਰ ਬੈਠਾਂ। ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਧਰਮਰਾਜਾ ਵੀ ਕਰੇਗਾ ਸੇਵਾ,
ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸੰਗੀਆਂ ਦੀ।**

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੧

ਜਿਹੜੇ ਸੁਰ ਲੋਕ ਨੇ ਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ, ਜੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਵੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ। ਅਦਿੱਖ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਚ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੁਰ ਲੋਕ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੇਵਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਖੋਜ ਕਰੀ ਹੈ ਉਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇਕ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ, ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨੇਕੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਬਦੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਪੁੰਨ ਫਲ ਭੁਗਤਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੁਗਤਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੰਡ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਚਿਰ ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਲੋਕ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਸੁਖ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਦੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁਖ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਗਲੇ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਸੁਖ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦੇਵ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ 'ਚ duration ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦਾਨ ਪੁੰਨ, ਨੇਕੀ ਕਰਕੇ ਬਦਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਗਲਤੀ ਇਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਭੋਗ ਮੁੜ ਕੇ ਇਥੇ ਫੇਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਚੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਚਾਰ। ਅਚਾਨਕ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਇਕ ਕੀੜੇ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਉਸ ਕੀੜੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲੱਤਾਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਦੀਵਾਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹੱਸ ਪਏ, ਸਭਾ ਸਾਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਧਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ? ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਰਾਮ ਜੀ! ਆਪ ਦੇ ਹੱਸਣ ਦਾ ਕਾਰਨ? ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਕੀੜਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਹੱਸਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਦੋ ਲੱਤਾਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਕੰਧ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਿਰ

ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ। ਆਪ ਗੋਹੜ ਗੱਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ?

ਇਕ ਦੋ ਮਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਮਾਇਆ ਸੰਕੋਚ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਦੇਖ ਲਈਏ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਇਆ ਸੰਕੋਚ ਦਿਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਕੀੜਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੌਦਾਂ ਵਾਰੀ ਇੰਦਰ ਦੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਚੁੱਕਿਆ। ਇੰਦਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ 3 ਕਰੋੜ 56 ਲੱਖ ਸਾਲ ਦੀ duration ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਪਦਵੀ ਦੀ। ਇਹ ਐਨਾ ਸੁੱਖ ਭੋਗ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ 84 'ਚ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਕੀੜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਐਨੀ ਪੱਕ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਮੈਂ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਾਂ ਫੇਰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸੌ ਨਿਰਵਿਘਨ ਯੱਗ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਜਿਥੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪੁੰਨ ਨੇ ਉਹਦਾ ਫਲ ਜਦ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਗਿਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਸਵਰਗ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਇਥੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ-ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੰਧਨ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਨੀ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਗਿਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਥੱਲੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਹੈ, ਦੇਵ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਹੈ, ਪਿੱਤਰ ਲੋਕ ਹੈ, ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਹੈ, ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਹੈ, ਕਰਮ ਦੇਵ ਲੋਕ ਹੈ, ਅਜਾਨ ਦੇਵ ਲੋਕ ਹੈ, ਪਰਜਾਪਤ ਲੋਕ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਹੈ ਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੱਚਖੰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। anti matter ਜਗਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, matter ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਕਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਸ ਬਾਰੇ -

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ।

ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਇਥੇ terminology ਹੈ, ਨਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੂੰਗੇ ਦੀ ਮਠਿਆਈ ਹੈ। ਸੌ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਨੂੰ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਾਂ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਾਂ।

ਸੋ ਮੈਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨੇ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਮਾਤਾ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਬਰਤਨ ਵਗੈਰਾ ਮਾਂਜਣਾ, ਝਾੜੂ ਦੇਣਾ, ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਵਸਤਰ ਧੋਣੇ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਹੁਣ ਸਾਧੂ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਮਾਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਈ, ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖੋ! ਇਹਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦਾਹ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਇਹਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਜੀਉਂਦੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੀ, ਰਜਿਸਟਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਾ ਨਿਕਲੇ, ਇਹਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਕਲੀ ਜਾਣ। ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ -

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੩੮

ਜਿਹੜੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ -

ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ
ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੮

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਲਤੀ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਖਿਆ ਮੰਗੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਸਾਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਤੂੰ ਅਜੇ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਆਏਗਾ, ਅੰਤ ਕਾਲ 'ਚ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਆਉਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਸਰੀਰ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ, ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜੇ ਸਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਓ ਭਾਈ! ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਭੁੱਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਬਾਰ-ਬਾਰ।

ਜਦ ਉਥੇ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਾਹ ਵਾਪਸ। ਜੀਉਂਦੀ ਹੋ

ਗਈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ ਸਾਰੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਭਾਈ! ਜਿਹੜੇ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਚਲੇ ਵੀ ਜਾਣ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥
ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੧

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਸੋਭਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਾੜਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੰਗਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਫੁੱਲ ਵਰਸਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਦ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮੰਡਲਾਂ 'ਚੋਂ। ਉਹ ਵੀ ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਲ ਦੀ ਤੁਰ ਪੈਣ, ਨਹੀਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਮੁਖ ਉਜਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਧੰਨ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ, ਧੰਨ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ। ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਰਿਆ, ਤੂੰ 101 ਕੁਲ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਧੰਨ ਹੈਂ ਤੂੰ, ਐਸੀ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਐਸੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਤਾਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਰੱਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਧੁੰਮਸ ਕੁਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ॥
ਅੰਗ - ੫੨੦

ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਥੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਛੱਡ ਕੇ।

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ॥
ਅੰਗ - ੧੩੪

ਹੁਣ ਦੱਸ, ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਆਸ ਕਰੀ ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਗ ਲਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕਰ ਲਿਆ। ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਤੁਰਿਆ? ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਇਕ ਚੰਗੇ ਕਰਮ। ਇਹ ਤੂੰ ਦੋ ਪੋਟਲੀਆਂ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਉਥੇ ਮਦਦ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ ਜਿਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਤ ਪਿਤਾ,
ਓਥੇ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ।

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥
ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਉਥੇ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨੇ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੂਤ ਜਮ ਦਲੈ ॥

ਤਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪

ਵਾਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨਾਲ, ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਨੇ, ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਲ ਝਾਕ ਜਾਣ। ਕਵਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ, ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ -

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਰਾਮ ਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਮਦੂਤ। ਕਰਦੇ ਕੀ ਨੇ? ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਸਹਾਈ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਭੁਲਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਪਿਆਰਿਆ, ਅਵਿਅਕਤ ਜਿਹੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਥੇ ਨਾਮ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ, ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੱਥ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਛੁਡਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿ ਕੱਢੇ ਇਹਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਲੈ ਆਏ ਇਹਨੂੰ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਆਹ ਗੱਲ ਕਰੀ ਸੀ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਅਵਿਅਕਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਇਥੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਉਹ, ਪੜ੍ਹਣ-ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਐਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਵਿਦਵਾਨਾਂ 'ਚ। ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸੀ -

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਉਹਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਜਦ ੧੮ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਣ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਜਾਈਂ। ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਪੈ ਜਾਏਗਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਗੱਲ; ਦੂਜਾ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਹ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚੀਂ ਨਾ ਲੰਘੀਂ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ, ਵੇਸ਼ਵਾਵਾਂ ਦੇ। ਗੁੱਸਾ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਐਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਐਨੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿ

ਜਾਵਾਂਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਲਵੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ਕਰਦਾ, ਮੂਰਖ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਆਖਰੀ ਦਮ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਥੇ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਤ੍ਰਾਟਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ, ਪੰਜ ਬੀਰ ਭੇਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਮੰਜਾ ਉਲਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ। ਮੰਜਾ ਜਦ ਹਿੱਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਉਥੇ ਪਾਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਤੀਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਥੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਗਰਕ ਕਰਨ ਲਗਿਆ, ਤੀਰ ਨੇ ਗਰਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਡਾ ਵਲੀ ਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ ਇਕ ਤੀਰ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਨੇ, ਉਹਦੇ ਤੀਰ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸਾਡੇ 'ਚ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲੈ ਓਸਦੀ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਅਖੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਧੋਦਾਸ! ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਅਘੜਨਾਥ ਸੀਗਾ, ਬੈਕੁੰਠ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਹਸਦੇ ਓ? ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਔਹ ਬਿਲ ਤੋੜ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸੁੰਡ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੋੜਿਆ ਭੰਨਿਆ, ਵਿਚ ਸੀਗਾ ਕੀੜਾ, ਉਹ ਚਿਰੜ-ਚਿਰੜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਛ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇਰੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕੰਨ ਦੇ ਦਿਓ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਸੁਣ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਧੋਦਾਸ! ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਬ ਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਹ ਜੋ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੇ ਗੁਰੂਦੇਵ! ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਲ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਧੋਖਾ ਦੇ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਂ ਕਮਾਈ ਕਰੀ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਖਾ ਦੇ ਗਿਆ, ਓਧਰੋਂ ਮੇਰਾ ਸਵਾਸ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਓਧਰ ਬਿਲ ਵਲ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਚਲੀ ਗਈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬਿਲ ਪੱਕਾ ਸੀ, ਖਾਧਾ ਵੀ ਨਾ? ਓਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅੰਤ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ 'ਅੰਤ ਮਤੇ ਸੋ ਗਤੇ' ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਨੂੰ ਇਹਦੇ 'ਚ ਸੁੰਡ ਬਣਾ ਕੇ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਜਦ ਬੀਜ ਪਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੁੰਡ ਬਣ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰ ਦਿਤੀ।

‘ਚਲਦਾ’

ਮੋਹਿਨਾ ਸੋਹਿਨਾ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

੧ (ਮੋਹਿਨਾ ਤੇ ਅੰਮੀ ਜੀ)

ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਭੂਰੀ ਭੂਰੀ ਚਾਂਦਨੀ ਘੋਪੇ ਵਾਂਗ ਤਣ ਗਈ ਹੈ। ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੱਧਮ ਮੱਧਮ ਵੇਗ ਦੀ ਹਵਾ ਬੀ ਰੁਮਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੁੱਤ ਉੱਥੇ ਹੀ ਮਹਾਂ ਸਿਆਲੇ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਬਰਖਾ ਤੇ ਹਵਾ ਦੇ ਰੰਗ ਨੇ ਸੀਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੁਭਵਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਾਲੇ ਦੇ ਮਾਰੇ ਲੋਕੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿੱਘੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਟਿਕਾਣੇ ਇਕ ਸੁਹਾਉਣਾ ਬਾਗ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲਹਿਲਹਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੌਨਿਹਾਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਦਾਸ, ਵਿਰਾਗੇ ਹੋਏ ਤੇ ਅਪੱਤ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਧੀਕ ਚਤੁਰਾਈ ਨੇ ਕੋਈ ਨੁੱਕਰ ਖੁੰਜਾ ਸਾਵਾ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸਾਰੇ ਬਾਗ ਦਾ ਉਹੋ ਹਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਉਤਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਨਾਂ ਤੇ ਬਾਗਾਂ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਈ ਜਗਾ ਰੌਜ਼ ਹਨ, ਕਈ ਥਾਂ ਫੁਹਾਰੇ ਹਨ, ਕਈ ਜਗਾ ਸੰਖ ਮਰਮਰੀ ਚਾਦਰਾਂ ਤੇ ਝਰਨੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਰਮੀ ਦੀ ਤਪਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਗਰਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਬਾਰਾਦਰੀਆਂ ਤੇ ਫੁਹਾਰਿਆਂ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਲਸਾਂ, ਲਾਜ ਵਰਦੀ ਮਹਿਰਾਬਾਂ ਤੇ ਸੰਖ ਮਰਮਰੀ ਸਜਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਬਾਗ ਦੇ ਇਕ ਖੁੰਜੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਕੱਚੀ ਲਿਪਾਈ ਦਾ ਲਿੱਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੁਛ ਛੋਲੀਏ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਹਨ, ਆਸ ਪਾਸ ਸਰ੍ਹੋਂ ਤੇ ਕੁਛ ਗੋਂਗਲੂ ਖੜ੍ਹੇ ਖਿੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਲਾਏ ਐਸੇ ਪੜਚੋਲਵੇਂ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਇਕ ਕੱਕਰੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਸੰਤ ਖਿੜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੀ ਸਾਖ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੇਲਾ ਕੋਈ ਕੱਚੀਆਂ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘੜੀਆਂ ਤੇ ਪਹਿਰੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਜ ਹੁਰੀ ਤਾਂ ਭੂਰੇ ਲੇਫਾਂ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਲੁਕਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹੁ ਫੁਟਾਲਾ ਹੁਣੇ ਹੀ ਹੁਟਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਹਰ ਇਕ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਆਤਮ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ ਲੰਮੀ ਪਤਲੀ ਡੌਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦੀ ਦੇਵੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਪਿੱਠ ਨਾਲ ਠਕੋਰਦੀ ਹੈ। ਅਚਰਜ ਹੈ। ਇਹ ਕੱਚਾ ਕੋਠਾ, ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ 'ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ' ਇਸ ਦੇ ਬੂਹੇ ਤੇ ਇਕ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਜੁਝੇ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਵਾਲੀ, ਤੇਜਮਯ ਮਹਾਰਾਣੀ ਆ ਕੇ ਦਰ ਖੜਕਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਰ ਇਹ ਰਾਣੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਈ। ਲੰਘਦੇ ਹੀ ਫੇਰ ਬੂਹਾ ਢੋ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹੱਡ ਕੁੜਕਾਵੀ ਪੌਣ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੜਨਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ।

ਅੰਦਰ ਬਿੱਜੜੇ ਦੇ ਆਹਲਣੇ ਵਾਂਙ ਰੰਗ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਕੱਖ ਕੁਥਾਵੇਂ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਕੰਧਾਂ ਪਰ ਪਾਂਡੋ ਵਰਗੀ ਚਿੱਟੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਸੁਥਰਾ ਲੇਪਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਸਫਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦਰੀ ਵਿਛੀ ਹੈ। ਇਕ ਖੁੰਜੇ ਲਟ ਲਟ ਕਰਦੀ ਅੱਗ ਮਘ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੱਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਡਾਹ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਪਰ ਸਾਫ ਤੇ ਨਿਰਛਲ ਨੁਹਾਰ ਦੀ ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਬੂਹਾ ਖੋਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੀੜ੍ਹੀ ਉਤੇ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਉਚੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ। ਓਸ ਤੇ ਆਪ ਫੂਹੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਬੋਲੀ -

“ਅੰਮੀ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੇਡੇ ਚੰਗੇ ਹੋ? ਅੰਮੀ ਜੀ! ਐਡੀ ਠੰਢ ਤੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ, ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਘੱਲਦੇ, ਦਾਸੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।”

ਅੰਮੀ ਜੀ - ਮੋਹਿਨਾਂ! ਮੈਂ ਆਖ ਜੁ ਗਈ ਸਾਂ ਕਿ ਆਵਾਂਗੀ।

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਫੇਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੀ? ਮੈਂ ਜੋ ਟਹਿਲਣ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਂ।

ਅੰਮੀ ਜੀ - ਮੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾੜੀਆਂ ਹਨ, ਟਹਿਲਣ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਕਿਉਂ? ਸਗੋਂ 'ਹਰਿ ਸੇਵਾ' ਦੀ ਮੰਗ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ।

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਮੇਰੀ ਚੰਗ ਚੰਗੇਰੀ ਅੰਮੀਏ! ਰੁੱਖਾ ਮਿੱਸਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਦੁੱਧ, ਆਪਣੇ ਛੱਤਿਆਂ ਦੀ ਮਾਖਿਓ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਆਗਿਆ ਕਰੋ, ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਾਂ?

ਅੰਮੀ - ਬੇਟਾ ਜੀਓ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾ ਕੇ ਤੇ ਆਪ ਛਕ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹੋ ਛਕਾਓ ਜਿਸ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਮੋਹਿਨਾ 'ਸਤਿ ਬਚਨ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਠੀ, ਇਕ ਖੁੰਜੇ ਕਿੱਲੀ ਨਾਲ ਸਰੋਦਾ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਲਾਹ ਲਿਆਈ, ਸੁਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰਿਖੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਮੱਧਮ ਤੇ ਕਲੇਜਾ ਹਿਲਾਵੀਆਂ ਠੁਕਰਾਂ ਦੇਣ। ਪਹਿਲੇ ਮਲ੍ਹਾਰ ਦਾ ਅਲਾਪ ਛਿੜਿਆ, ਪਰ ਫੇਰ ਸਾਰੰਗ

ਦੀ ਗਤ ਬੱਝ ਗਈ। ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੈਕੁੰਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮੀ ਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਹੋ ਬੈਠੇ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਐਸਾ ਅਡੋਲ ਹੋਇਆ, ਮਾਨੋ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੋਹਿਨਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਣ ਸਰੋਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸੁਰੀਲਾ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਗਲਾ ਖੁਲਿਆ -

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਰਹੀਐ ਦੁਖੁ ਬਿਆਪੈ ॥
ਜਿਹਵਾ ਸਾਦੁ ਨ ਫੀਕੀ ਰਸ ਬਿਨੁ
ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਦਰਸੁ ਨ ਪਰਸੈ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਤਬ ਲਗੁ ਭੂਖ ਪਿਆਸੀ ॥
ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਤ ਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ
ਜਲ ਰਸਿ ਕਮਲ ਬਿਗਾਸੀ ॥ ੧ ॥
ਉਨਵਿ ਘਨਹਰੁ ਗਰਜੈ ਬਰਸੈ
ਕੋਕਿਲ ਮੋਰ ਬੈਰਾਗੈ ॥
ਤਰਵਰ ਬਿਰਖ ਬਿਹੰਗ ਭੁਇਅੰਗਮ
ਘਰਿ ਪਿਰ ਧਨ ਸੋਹਾਗੈ ॥ ੨ ॥
ਕੁਚਿਲ ਕੁਰੂਪਿ ਕੁਨਾਰਿ ਕੁਲਖਨੀ
ਪਿਰ ਕਾ ਸਹਜੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥
ਹਰਿ ਰਸ ਰੰਗਿ ਰਸਨ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ
ਦੁਰਮਤਿ ਦੁਖੁ ਸਮਾਨਿਆ ॥ ੩ ॥
ਆਇ ਨ ਜਾਵੈ ਨਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ
ਨਾ ਦੁਖੁ ਦਰਦੁ ਸਰੀਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲੀ
ਪ੍ਰਭ ਦੇਖਤ ਹੀ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੭

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਹ ਗਾਯਨ ਗੀਤਿ ਬੈਠਵੀਂ ਲੈਅ ਵਿਚ ਕੁਛ ਐਸੀ ਦਿਲਖਿੱਚਵੀਂ ਤੇ ਰਸਭਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਛਿੜਿਆ। ਲੋਢਾ ਪਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੋਹਿਨਾਂ ਦੀ ਜਲ ਘੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤ੍ਰਿਪਹਿਰਾ ਵੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਪਹਿਰਾ ਵੱਜ ਕੇ ਤ੍ਰੇ ਘੜੀਆਂ ਦੀ ਟੰਕਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਅੰਮੀ ਜੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੋਹਿਨਾਂ - ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਮੋਹਿਨਾਂ - ਨੇ ਐਵੇਂ ਜਾਣ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਠੰਢ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਖਰੋਟ, ਬਦਾਮ ਤੇ ਅਬਜੋਸ਼ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਧਰੇ ਤੇ ਲੂਣ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਦੀ ਇਕ ਕਟੋਰੀ ਨਾਲ। ਅੰਮੀ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਅੱਗੇ 'ਨਾਂਹ' ਨਾ ਕੀਤੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ! 'ਤੂੰ ਧੰਨ ਤੂੰ ਧੰਨ' ਕਿਹਾ ਤੇ ਮੂੰਹ ਚੋਲਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਟੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੋਹਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਆਇਆ ਚਿਹਰਾ ਹਵਾਈ ਵਾਂਗ ਉਡ ਗਿਆ, ਚੱਕਰ ਖਾਂਦੀ ਤੇ ਬਹਿੰਦੀ ਬਹਿੰਦੀ ਹੇਠਾਂ ਢਹਿ ਪਈ ਤੇ ਨਿਵਾਲ ਹੋ ਲੇਟ ਗਈ। ਅੰਮੀ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ

ਫੇਰਿਆ, ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਥਾਪੜੇ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ। ਅਜੇ ਅੱਥਰੂ ਨਹੀਂ ਖੜੋਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਲੇਜਾ ਥਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ - 'ਮੋਹਿਨਾਂ! ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਫਿਕਰ ਹੈ? ਮੈਂ ਜੁ ਫਿਕਰ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕਾਜ ਸੁਹੇਲੜੇ ਹੋ ਜਾਸਣ, ਤੂੰ ਜਿਸ ਰਾਹੇ ਟੁਰੀ ਹੈਂ ਟੁਰੀ ਰਹੁ।' ਇਉਂ ਧੀਰਜਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦੱਦੀ ਦੇਵੀ ਅੰਮੀ ਟੁਰ ਗੀ।

੨. (ਮੋਹਿਨਾਂ ਤੇ ਸੋਹਿਨਾਂ)

ਅੰਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸੂਰਜ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਣ ਕੇ ਜੋ ਚਾਨਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਬੀ ਘਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੋਹਿਨਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਕੂਲੀਆਂ ਕੂਲੀਆਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀਆਂ ਗੰਦਲਾਂ ਤੋੜੀਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਗ ਧਰ ਦਿਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਬੂਹਾ ਫੇਰ ਖੜਕਿਆ, ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਮੋਹਿਨਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸਾ ਹੋ ਚੁੱਕਣ ਪਰ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣਪਤੀ ਜੀ ਨਜ਼ਰ ਪਏ ਜੋ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਾਂਢੇ ਗਏ ਹੋਏ ਸੇ। ਇਸ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ, ਸੁਖਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗ ਉਦਾਲੇ ਆ ਬੈਠੇ।

ਪਤੀ - ਮੋਹਿਨਾਂ, ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਅੰਮੀ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਸਾਂ ਕੀਤੇ?

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਜੀ ਦੋ ਵੇਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਅੱਠ ਦਿਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗਈ ਸਾਂ ਅੱਜ ਆਪ ਆਏ ਸਨ। ਹੁਣੇ ਗਏ ਨੇ।

ਪਤੀ - ਧੰਨ ਭਾਗ! ਅੰਮੀ ਜੀ ਕੇਡੇ ਦਿਆਲ ਹਨ? ਕੰਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਚਰਨ ਪਾਉਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਕੀਟਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਸ ਜਾਂ ਟਹਿਲਣ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਝਿੜਕ ਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ - "ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਗੋਦੀ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਦਾਸੀ?" ਅੰਮੀ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਸੱਦਾਂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਵੱਟ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਪਤੀ - ਸੱਚ ਹੈ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਮਾਲਕ ਦਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਜੋਹਿਆਂ ਪਰ ਦਿਆਲੂ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੋਹਿਨਾਂ ਜੀਉ। ਕੋਈ ਸਾਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੁਲ੍ਹ ਪੈਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੀ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਹੈ?

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਨਹੀਂ, ਅੰਮੀ ਜੀ ਅਜੇ ਇਹੋ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ।

ਸੋਹਿਨਾਂ - ਹੱਛਾ। ਜਿਵੇਂ ਰਜਾ, ਪ੍ਰਿਯਾ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ

ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਟੋਟ ਵਾਲਾ ਘਬਰਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤਾਂ ਹਰ ਘੜੀ ਹੈ।

ਸੋਹਿਨਾਂ - ਇਹੋ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਫਰ ਕੀਕੂੰ ਬਿਤਾਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤੇ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਧੂਹ ਨੇ ਇਕ ਪਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਜੇ ਕਦੀ ਇਹ ਕੰਮ ਅੰਮੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਧਵਾਟਿਓਂ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ।

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਪਤੀ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਦਾਸ ਜੋ ਠਹਿਰੇ, ਜੋ ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਉਹ ਸਾਡੀ ਕਰਨੀ ਕਰਤੂਤ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਭਲਾ। ਸਾਈ ਮਿਹਰ ਕਰੇ, ਉਹ ਕਰੀਏ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਭਾਵੇਂ, ਪਰ ਇਹ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡੀ ਧੂਹ ਤੇ ਖਿੱਚ ਦੂਣ ਸਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਧੂਹ ਨੂੰ ਮਨ ਝੱਲੇ ਜਰੀ ਜਾਵੇ। ਵਾਹ ਵਾਹ, ਜਦ ਜਰ ਨਾ ਸਕੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਇਸ ਤੋਂ ਉਤਮ ਵਸੀਲਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਮਿਲੇ?

ਸੋਹਿਨਾਂ - ਜੋ ਮਾਲਕ ਕੰਮ ਸੌਂਪੇ ਉਹ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ ਮੰਨੀਏ, ਮਾਲਕ ਚਾਹੇ ਝੜਕੇ ਚਾਹੇ ਦੁਰਕਾਰੇ, ਪਰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਰਹਵੇ, ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਰਹਵੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਂਦਾ ਰਹਵੇ। ਫੇਰ ਕਦੇ ਆਪੇ.....

ਮੋਹਿਨਾਂ - ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਯਵਰ ਜੀ! ਦਰਸ਼ਨ ਦਾਤ ਹੈ, ਮਿਹਰ ਹੈ, ਨਦਰ ਹੈ। ਅੰਮੀ ਜੀ ਆਖਦੇ ਸੇ ਸਾਡੇ ਸਾਧਨ ਮੁਰਦਾ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਜੋ ਮੁਰਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਲੂਲ੍ਹੇ ਪਿੰਗਲੇ ਦੇ ਟੁੰਡ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਲੂਲ੍ਹਾ ਪਿੰਗਲਾ ਪਰਬਤ ਤੇ ਕਦ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਈ ਦੀ ਨਦਰ, ਸਾਈ ਦੀ ਮਿਹਰ ਉਸਨੂੰ ਖਿਨ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। 'ਦਰਸ਼ਨ' ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਹੈ, ਮਿਹਰ ਦਾਤੇ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਸ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੰਗਤੇ ਹਾਂ, ਮੰਗਤਾ ਝੋਲੀ ਅੱਡੀ ਰਖੇ, ਆਸਾਵੰਦ ਰਹੇ, ਮਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਯਾਚਨਾ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਬੱਸ। ਬਾਕੀ 'ਦੇਣਾ' ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਆਸਾਵੰਦ ਰਹਿਣਾ, ਇਤਨਾ ਹੀ ਮੰਗਤੇ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਹੈ। ਮੰਗਤਾ ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪਵੇ, ਮੰਗਤਾ ਨਿਰਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੰਗਤਾ ਮਾਨ ਨਾ ਕਰੇ, ਮੰਗਤਾ ਦਾਵਾ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਧਾਰੇ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਸੀ, ਪਰ ਮੰਗਤਾ ਕਦੇ ਸਿਦਕ ਨਾ ਹਾਰੇ, ਮੰਗ-ਧਰਮ ਧਾਰੇ, ਇਹ ਅੰਮੀ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਸੀ। ਸੋ ਪਤੀ ਜੀ! ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਹਠ ਤੇ ਹਉ ਭਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਵੇਖ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅੰਮੀ ਜੀ ਦੀ ਸੁਮੱਤ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗੇ। ਅਸੀਂ ਨੌਕਰ ਰਹੀਏ ਤੇ ਨਖਰਾ ਚੁਕਾਈਏ। ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅੰਮੀ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਅੱਜ ਕਿੱਡੀ ਠੰਢ ਤੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਕਣੀ ਕਣੋਟ ਸੀ, ਪਰ ਸੁਖਨਾ ਦੀ ਪੱਕੀ ਅੰਮੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਹੀਣੇ ਦਾਸ ਹਾਂ, ਆਪ ਟੁਰ ਕੇ ਇਸ ਕੱਖਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲੀ

ਵਿਚ ਆਈ ਅਰ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰ ਕੇ ਗਈ ਹੈ।

ਮੋਹਿਨਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸੋਹਿਨਾ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮਿਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ ਅਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਟੇਪਾ ਤ੍ਰਪ ਤ੍ਰਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੋਹਿਨਾ ਕਹਿੰਦੀ-ਕਹਿੰਦੀ ਆਪ ਬੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ।

ਕੈਸਾ ਅਦਭੁੱਤ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਕੈਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਰਤਾ ਇਕ ਰੰਗ ਦੇ ਹਨ, ਕੈਸਾ ਘਰ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸੋਹਿਲੇ ਦੀ ਕਿਆ ਤਾਸੀਰ ਹੈ? 'ਘਰਿ ਸੁਖ ਵਸਿਆ ਬਾਹਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ।' ਕੈਸਾ ਮਿੱਠਾ ਫਲ ਲੱਗਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਦਾ ਬੀਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਐਉਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ। ਸੱਚ ਹੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾਇਆ ਪਲਟਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਪਲਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਰਸਾਇਣ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗਾਰੁੜੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਸ ਝਾੜਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਰਹੈ ਕੰਚਨ ਸੀ ਕਾਇਆਂ ਕਾਲ ਨ ਕਬਹੂੰ ਬਿਆਪੈ, ਦਾ ਅਮਰ ਸੋਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੰਪਤੀ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸੇ ਅਡੋਲਤਾ, ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਰਸ ਭਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਅੱਗ ਬਲ ਬਲ ਕੇ ਹਿੱਸ ਰਹੀ ਤੇ ਸਾਗ ਉਬਲ ਉਬਲ ਕੇ ਰਿੱਝ ਰਿਹਾ, ਦੀਵਾ ਜਗ ਜਗ ਕੇ ਬੁੱਝ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਜੋ ਠੰਢਾ ਠੰਢਾ ਰਸ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਗਰਕ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਬੂਲ ਸੰਸਾਰ ਕੀਹ ਕੀਹ ਰੰਗ ਵਟਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਤਦੇ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਜਦੋਂ ਬੂਹੇ ਨੇ ਫੇਰ ਖਟ-ਖਟ ਕੀਤੀ। ਹਿਤ ਅਲਸਾਈਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ। ਮੋਹਿਨਾ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਾਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਦੁਆਰੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਮੀ ਜੀ ਨੇ ਘੱਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮਰਪਨ ਲਈ ਫੁੱਲ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਏ ਤੇ ਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਵਕਤ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿਹਰੇ ਜੋਗੇ ਫੁੱਲ ਦਿਓ, ਅਰ ਛੇਤੀ ਦਿਓ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਭੰਗ ਨਾ ਪਵੇ। ਰਾਤ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲਣਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਲੇਖਿਆਂ ਤੇ ਪੜਚੋਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਉਸ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੀਹ ਸਮਝਣ ਜੇ ਇਸ ਸੁਖ ਸੁਨੇਹੜੇ ਨੇ ਦਿਤੀ? ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੇਗਮ ਰਾਹ, ਇਲਾਹੀ ਤੇ ਅਲੇਲ ਰਸਤੇ ਦੇ ਟੁਰਾਉ ਮੋਹਿਨਾ ਤੇ ਸੋਹਿਨਾ ਉਠੇ, ਆਪਣੀ ਸਾਂਭ ਸਾਂਭ ਤੇ ਖੋਰੀਆਂ ਪਰਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕੱਜ-ਕੱਜ ਕੇ ਰੱਖੀ, ਫੁਲਵਾੜੀ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ। ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਕਾਲਾ ਰੂਪ ਛਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ, ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਾਮਨੀ ਖਿਉਂਦੀ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵਿਚ ਪਯਾਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਫੁੱਲ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਉਪਰਿ ਬਨੈ ਅਕਾਸੁ ਤਲੈ ਧਰ ਸੋਹਤੀ॥
ਦਹਦਿਸ ਚਮਕੈ ਬੀਜੁਲਿ ਮੁਖ ਕਉ ਜੋਹਤੀ॥
ਖੋਜਤ ਫਿਰਉ ਬਿਦੇਸਿ ਪੀਉ ਕਤ ਪਾਈਐ॥
ਹਰਿਗਾਂ ਜੇ ਮਸਤਕਿ ਹੋਵੈ ਭਾਗੁ ਤ ਦਰਸਿ ਸਮਾਈਐ॥**

ਫੁੱਲ ਤੋੜਦੇ ਹਨ, ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲਦਾ ਹੈ, ਅੰਮੀ ਜੀ ਕੇਡੇ ਚੰਗੇ ਹਨ ਜੋ ਐਸੇ ਸੁਹਣੇ ਕੰਮ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਨਰਾਇ ਹੱਥ ਬੱਧੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਮੀ, ਅੰਮੀ, ਅੰਮੀ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ। ਫੇਰ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਯਾਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਆਖਦੇ ਹਨ -

**ਨੇਕ ਨਸੀਬ ਤੁਸਾਜੇ, ਮਿੱਠੇ!
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇ ਪੀਆ ਗਲ ਪੈਣਾ।**

ਵਾਹ ਉਗਣਾ ਤੇ ਸੁਫਲਾ ਲਗਣਾ, ਖਿੜ ਖਿੜ ਹਸ ਹਸ ਰਹਿਣਾ। ਵਾਹ ਤੁਣਾ, ਵਾਹ ਸੂਈ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਵਾਹ ਗੁੰਦੇ ਰਲ ਬਹਿਣਾ।

**ਵਾਹ ਹੱਸਣ, ਵਾਹ ਰੋਣ ਤੁਹਾਡੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇ ਪੀਆ ਗਲ ਪੈਣਾ।**

ਐਉਂ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸੁਹਣੇ ਸੁਹਣੇ ਗੈਂਦੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਅੰਮੀ ਜੀ ਲਈ ਇਕ ਸੁਹਣੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਘੱਲ ਦਿਤੇ।

ਤ੍ਰਿਪਹਿਰਾ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੌਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੰਪਤੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਠ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਗ ਪਏ।

੩. (ਮੋਹਿਨਾਂ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ)

ਮੋਹਿਨਾ ਮੋਹਿਨਾ ਜੀ ਕੌਣ ਹਨ? ਇਸ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਇੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿਸ ਲਈ ਹਨ? ਅੰਮੀ ਜੀ ਐਡੇ ਪਿਆਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹਨ?

ਰਾਇਪੁਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਰਸੀਏ ਅਮੀਰ ਇਹ ਸੋਹਿਨਾ ਜੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੋਹਿਨਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਵਿਦਯਾ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਦੁਇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸੇ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਕੁਛ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਗ ਪਏ ਸੇ। ਇਕ ਬੈਰਾਗੀ ਫਕੀਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਪੂਜਾ ਸਿਖਾਈ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਚੰਗੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੇ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਭਗਤੀ ਨੇ ਰੰਗ ਜਮਾਇਆ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਚਾ ਜਲ ਠਾਕੁਰਾਂ ਲਈ ਲਿਆਉਣਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲਾਏ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਣੀ, ਪੂਜਾ, ਅਰਚਾ, ਡੰਡਉਤ, ਸਾਰੀ ਗੀਤ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਦੀ ਨਿਬਾਹੁਣੀ। ਸੰਕੀਰਤਨੀਏਂ ਵੀ ਤਕੜੇ ਸਨ, ਸੋਹਿਨਾ

ਨੂੰ ਵੀਣਾ ਵਿਚ ਤੇ ਮੋਹਿਨਾ ਨੂੰ ਸਰੋਂਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ, ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਨ੍ਰਿਤਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਅਵਧੀ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਇ ਜਣੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਸੁੱਚਾ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਧੇ ਦਸਤਾਰੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਰੂਪ ਆਦਮੀ ਭੱਜਾ ਆਇਆ, ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਕਰਾਰਾ ਫੱਟ ਲੱਗਾ ਸੀ ਅਰ ਤ੍ਰੇਹ ਨਾਲ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਪਾਸ ਹਫ ਕੇ ਡਿੱਗਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਕੂਕ ਪਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਬੁਕਾ ਤਾਂ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਨੇਮ ਧਰਮ ਨੇ ਇਹੋ ਮਤ ਦਿਤੀ ਕਿ ਠਾਕੁਰਾਂ ਲਈ ਸੁੱਚਾ ਜਲ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਗਾਂ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂਗੇ ਦਾ ਹੈ, ਜੂਠਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਏ? ਉਹ ਮੱਛੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੜਫਦਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਕੂਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕਠੋਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਘੋਸ ਮਾਰ ਕੇ ਕੋਲ ਦੀ ਟੁਰੀ ਗਏ। ਇਸ ਦੀ ਸਿਸਕਦੀ ਅਖੀਰ ਅਵਾਜ਼ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨੀ ਪਈ ਉਹ ਇਹ ਸੀ -

ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲੇ ਦੋ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਤਰਸਾਣਾ।
ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ।

ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਬੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਟੁਰੀ ਗਏ, ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਹਾਲਿਆ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਚੋਭ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਮਨ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਘਬਰਾ ਕੇ ਉਠੇ ਤੇ ਸੋਚ ਕੇ ਟੁਰੇ, ਚਲੋ ਬਈ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਆਈਏ, ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਅਸੀਸ ਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਬਕਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਘਾਇਲ ਆਪਣੇ ਹਫੇ ਹਟੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੜੋਲੀ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਦਾ ਲਈ ਮਿਟ ਗਏ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, 'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ'। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਕਲੇਜੇ ਧੁੱਕ ਕਰ ਕੇ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਦਿਲ ਦੀ ਜਿਸ ਚੋਭ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਆਏ ਸਨ, ਉਹ ਚੋਭ ਦੂਣ ਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਰੁਖੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਆਦਮੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਬੋਲੇ ਇਹੋ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸੂਰਬੀਰ ਮਹਾਂ ਭਜਨੀਕ ਸਾਧੂ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ। ਬਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਬੀ ਰਖਦਾ ਹੈਸੀ। ਅੱਜ ਇਕ ਗਰੀਬ ਟੋਲੇ ਤੇ ਡਾਕੇ ਪਏ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁਮਕ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਿਆ ਕਿ ਡਾਕੂ ਭਜਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਟੋਲਾ ਵਾਲ ਵਾਲ ਬਚਾ ਦਿਤਾ। ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਤਪਤ ਨਾਲ ਬਿਆਕੁਲ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਕਦਰਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੁਣ ਕੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਭੱਜੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਆਣ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਹਾਲ ਲੱਭਾ ਹੈ।

'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ' ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਹੋਰ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਗੂੰਜੇ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੀਰ ਭਰ ਆਇਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਧਿਰਕਾਰ ਕੀਹ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਜਦੋਂ

ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਪੁੱਤ 'ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ' ਕੂਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਕ ਘੁੱਟ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਖੂਹਾ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਪਰ - "ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ।"

ਰਾਇਪੁਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤਰਸ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਦਾ ਇਕ ਲਾਡਲਾ ਬਾਲਕਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾਨ ਤੇ ਖੇਡ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੜਾ ਅਕੁਲਾਈ। ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਟੋਲੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਜਾਨ ਦਿਤੀ ਸੂ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸੀਏ ਗੁਰੂ-ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਦ ਹੋਰ ਬੀ ਰੋਈ। ਹਾਇ ਅਭਾਗ! ਮੇਰੀਆਂ ਸਿੱਕਾਂ ਤੇ ਉਮੈਦਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾ! ਹੇ ਜਗਤ ਤਾਰਕ ਸਤਿਗੁਰਾ! ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਲਈ ਸੀਸ ਦੇਣਾ ਹਿੱਸਾ ਆਯਾ। ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਾਥੋਂ ਕੁਛ ਨਾ ਸਗੀ, ਇਕ ਬੂੰਦ ਤੇਲ ਫੱਟਾਂ ਤੇ ਨਾ ਡਿੱਗਾ, ਇਕ ਗਿੱਠ ਲੀਰ ਉਸ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਨਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਹਾਵੇ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗਣ ਮਾਈ ਆ ਗਈ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਜਾਣੂ ਮਾਈ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, ਰਾਣੀਏ! ਇਹ ਜਿਉਂਦੀ ਰੂਹ ਹੈਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬੋਲੇ ਵਿਚ, ਜੀਅ ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਜੀਉਂਦੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਰਿਜਨ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਦੁਖ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਾਂਈ ਤੱਕ ਪੀੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਤੂੰ ਹੁਣ ਦੁਖ ਨਾ ਕਰ, ਤੇਰਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਤੇਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮੜੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਧੰਨ ਭਾਗ ਜਾਣ ਕੇ ਕਰ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਦਾਹ ਦੇਹ ਜੋ ਇਹ ਮੰਦਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ, ਰੁਲੇ ਨਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਦਾਹ ਕੀਤਾ, ਅਰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮਠ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਬਣਾਇਆ।

ਸੋਹਿਨਾਂ ਮੋਹਿਨਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਅਚਰਜ ਦਸ਼ਾ ਪਲਟੀ। ਠਾਕੁਰ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਲੋਜੇ ਵਿਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਸੁਖ ਚੁਭਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਸ਼ਬਦ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੇ ਹਨ - 'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ, ਅਕੁਲਾ ਕੇ ਅੰਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਉਚੇ ਰਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚੇਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਾਹਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਤੇ ਹਰ ਗੋੜ ਵਿਚ ਇਸ ਇਕ ਵਾਕ ਦੀ ਗੂੰਜਾਰ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ। ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਸਮਝ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਰ ਤਪ ਹਠ ਤੇ ਦਾਨ ਦੇ ਤਰੱਦਦ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸੋ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਇਸ ਮਹੀਨ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਚੇਤੇ ਨੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਨਕਸ਼ ਨਾ ਮਿਟਣ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਨਾ ਮਿਟਣ ਦਿਤਾ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਭਾਗੇ ਭਰਿਆ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿਆਲੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਇਪੁਰ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਰਾਣੀ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਪਰਜਾ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੇ, ਸੋਹਿਨਾ ਤੇ ਮੋਹਿਨਾ ਨੇ ਬੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕਿਸੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਰੋਮ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਇਕ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸੋਆਂ ਕੰਨੀਂ ਪੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸੂਰਾ ਤੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਮਾਚਾਰ ਨੇ ਬੀ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਅਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਜਦਗੁਰੂਜੀ ਰਾਇਪੁਰ ਆਏ ਅਰ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਅਣਗਿਣਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਦਾਨ ਮਿਲਿਆ ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬੀ ਕਰਾਰੀ ਭੁੱਖ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ, ਪਰ ਜਿੰਨੀ ਵੇਰ ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਗਏ, ਉਨੀਂ ਵੇਰ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਛੇਕੜ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੂਰੇ ਤਾਂ ਸੜਕ ਉਤੇ ਅੱਧ ਕੁ ਮੀਲ ਅਗੇਰੇ ਜਾ ਖੜੋਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਤਾਂ ਉਧਰ ਦੀ ਲੰਘੀਆਂ, ਪਰ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚੋਜੀ ਰਸਤਾ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ ਅਰ ਖੇਤਾਂ ਥਾਨੀ ਘੋੜਾ ਪਾ ਕੇ ਉਪਰ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘ ਗਏ। ਤਦੋਂ ਨਿਰਾਸਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ 'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ' ਏਹ ਅਟੱਲ ਵਾਕ ਹਨ। ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਾਸਾ ਹੁਣ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਵਧੀ, ਅਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੰਦ ਮੁਖ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਕ ਅਤਿ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਜੀ ਆਖੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੰਗਣਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇਕ ਉਸਨੂੰ ਮਲੂਮ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਸਾਨੂੰ, ਚੌਥੇ ਕੰਨ ਕਨਸੇ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣੋਂ ਕਿਉਂ ਵਿਰਵਿਆਂ ਰੱਖਿਆ? ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮਿਲੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ, ਜੋ ਭਗਤ ਹਾਂ, ਰਾਗ ਤੇ ਕਾਵਯ ਦੇ ਰਸੀਏ ਹਾਂ - ਕਦਰਦਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਦਿਤੇ? ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਰਨਹਾਰ ਦੇ ਵਾਕ ਅਟੱਲ ਵਾਕ ਸਨ ਅਰ ਆਪਣੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਅਮੋਘ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਨ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੋੜੀ। ਹਾਂ, ਉਹ ਠਾਕੁਰ, ਜੋ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਤੇ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਇਹ ਰੂਪ ਉਸ ਦਾ ਨਿਜ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ।

ਏਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵਧੀ, ਘਰ-ਘਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਚਰਚਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ, ਆਤਮ ਸੱਤਿਆ, ਦਿਆਲਤਾ ਤੇ ਕੀਰਤੀ ਨੇ ਹੋਰ ਖਿਚਿਆ, ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਧੁਰੋਂ ਅਵਤਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਜਾਂ ਅਨਕੀਤੇ ਪੁੰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਦਗਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ, ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਦ ਇਹ ਖਿੱਚ ਹੱਦ ਬੰਨ੍ਹ ਤੋੜ ਕੇ ਵਧੀ, ਤਦ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਲਾਹ ਠਹਿਰੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਗੁਣ, ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਮਨ ਚਰਣਾਰਥਿੰਦ ਨੂੰ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਤਰਸਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ, ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਈਏ ਤੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਈਏ। ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਕੋਈ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ? ਫੇਰ ਸੋਚ ਪਈ, 'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ' ਤੇ ਅੱਗੇ ਘਰ ਆਈਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਦਾਰ ਦੇਂਦਾ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ,

ਦੁਆਰੇ ਗਿਆਂ ਬਿਰਦ ਦੀ ਬਾਣ ਕਦ ਛੱਡਣ ਲੱਗਾ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਫੇਰ ਸਲਾਹ ਠਹਿਰੀ ਕਿ ਨੌਕਰ ਬਣ ਕੇ ਚੱਲੀਏ। ਆਪਣੇ ਅਮੀਰੀ ਗੁਣ ਦਾ ਪਤਾ ਥਹੁ ਨਾ ਦੇਵੀਏ ਤੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ। ਪਰ ਫੇਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਣਾ ਅਮੀਰ ਤੇ ਦੱਸਣ ਗਰੀਬ? ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ, ਮਨ ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਢਵੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੁਰਤ ਸੁੱਚਮੁੱਚ ਗਰੀਬ ਹੋ ਕੇ ਦਰ ਤੇ ਨਾ ਢੱਠੀ ਤਾਂ ਜਿੰਕੂ ਨਿਮਾਣੇ ਸੇਵਕ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉੱਕਰ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਢਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਿੰਕੂ ਹੋਵੇਗੀ? ਸੋ ਗਰੀਬੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਸਾਚ ਕੇ ਸੱਚੀਆਂ ਲੋਚਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਲ ਮਿਲਖ ਵੇਚ ਕੇ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੁੰਨ ਅਰਥੀ ਖੂਹ ਬੀ ਲੁਆ ਦਿਤੇ ਜੋ ਇਕ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਨਾ ਦੇਣ ਬਦਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਤੀਕ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ। ਇਉਂ ਧਰਮਸਾਲਾਂ ਲਈ ਅਰ ਹੋਰ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਅਖੀਰ ਤਨ ਦੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾਵ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

੪. (ਮੋਹਿਨਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ)

ਮੋਹਿਨਾਂ ਤੇ ਸੋਹਿਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਗੁਣੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਗੁਣੀਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਕਦਰ ਸੀ, ਗੁਣੀ ਬਣ ਕੇ ਗੁਣ ਦੇ ਗਾਹਕ ਕੋਲ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕਦਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਪੈਣ, ਪਰ ਕਦਰ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਗਰੀਬੀ ਨਹੀਂ ਆਈ? ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਚਿਣਗ ਚਉ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਣਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਭਾਵ ਵਿਚ ਸੇਵਿਆਂ 'ਪਯਾਰ' ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੇਵਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਗੁਣ ਜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਠਾਣੀ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਬੇਲਦਾਰ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਮਾਲੀ, ਜਾਂ ਕਾਮੇਂ, ਮਜ਼ੂਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਹ ਇਕ ਹੁਨਰ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿਆਣ, ਸਮਝ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਕਿੱਥੋਂ ਛਕੀਏ? ਤਲਬ ਮੰਗਣੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦਾ ਕੋਈ ਬੋਝ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਇਹ ਵਿਉਂਤ ਸੋਚੀ ਕਿ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਪਟਾਰੀਆਂ ਤੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਬਣਾਇਆ ਕਰਾਂਗੇ ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉਪਰ ਉਪਜੀਵਕਾ ਟੋਰਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸੇ ਆਸ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਾਲੀ ਪਾਸ ਜਾ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕੀਤੀ। ਪੰਜ ਸੱਤ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਾ ਕੇ ਮਾਲੀ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਬਾਗ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਨੁਕਰੇ ਇਕ ਕੋਠਾ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਰ ਕੰਮ ਵੰਡਵਾਂ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਸੁਆਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਕਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿਤੀ। (ਇਹ ਜਨਮ ਦਾ ਰਾਜਪੂਤ

ਸੀ, ਪਰ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਹੀ ਰਹਿ ਪਿਆ ਸੀ, ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਗ ਦਾ ਮਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ)

ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਰਜ, ਜਿਸ ਪਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਰੀਝੇ ਹਨ, ਦਾਸ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਛੋਟੇ ਮਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਚਾਉ ਭਰਿਆ ਬਾਕੀ ਸਮਾਂ ਸੁਸ਼ਟ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਗਰੀਬ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਗੁੱਝਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਗਈਆਂ, ਫੇਰ ਰੋਹ ਜਿਹਾ ਪਲਟਿਆ ਤੇ ਬੋਲੇ, 'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ।'

ਇਹ ਗੱਲ ਜਦ ਮਾਲੀ ਨੇ ਸੋਹਿਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤਦੇ ਸੋਹਿਨਾਂ ਨੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਸਮਝਿਓ ਨੇ, ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਠਾਕੁਰ ਇਹੋ ਹੈ, ਪਰ ਹੱਛਾ ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਹੀ ਸਹੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ "ਸੋਹਣਿਆਂ! ਬਈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੱਥੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਕੰਮ ਕਰੋ, ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਆਓ ਜਾਓ, ਫਿਰ ਸਭ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜਦ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਤੁਸਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਸੁਖ, ਜਿਵੇਂ ਚਿਤ ਕਰੇ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰਭੋ! ਨੌਕਰੀ ਕੀਹ ਤੇ ਨਖਰਾ ਕੀਹ? ਜਿਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜ਼ੀ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹਾਂ, ਰਜ਼ਾ ਉਹੋ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦਾਸ ਰਾਜ਼ੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਹੈ। ਪਰ ਹੇ ਉਪਕਾਰੀ। ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਕਮ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਮੰਨਾਂਗੇ, ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿੱਕ ਅੰਦਰੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ, ਕਈ ਵੇਰ ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਭਰੇ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਝਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅਣਿਆਲੀ ਕਣੀ ਤੇ ਕਣੀ ਵਿਚ ਜਿੰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾ ਠਲ੍ਹੀਵੇ, ਛੇਕੜ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਟੁਰ ਗਿਆ। ਗੁਣ ਮੋਹਿਨਾਂ ਸੋਹਿਨਾਂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ, ਨਵੀਂ ਠਾਕੁਰ ਪੂਜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਠਾਕੁਰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਠਾਕੁਰ 'ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰੇ' ਠਾਕੁਰ ਵਿਚ ਅਪੜਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਣ ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੇਹੀ ਅਨੋਖੀ ਪੂਜਾ ਹੈ? ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪੂਜਾ ਕਰੋ। ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਆਏ, ਸੁਖ ਘੱਲ ਘੱਤੇ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਗੁਣ ਵਿਦਿਆ ਸਭ ਵਾਰੇ, ਫੇਰ ਅਜੇ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਸੇਵਾ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ।

ਇਹੋ ਹੈ ਸੋਹਿਨਾ ਮੋਹਿਨਾ ਦੀ ਵਿਥਿਆ।

'ਚਲਦਾ'.....

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ (A Call To Humanity)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਵਾਂ ਆਤਮ ਸਾਧਨਾ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਕੋਈ ਇਕ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਕਾਰਣ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਗੋਲ ਹੈ, ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾਤਮਕ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਫੇਰ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉਦੇਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੰਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਚਣੀ, ਕਥਨੀ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਅਧੂਰਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਜਚਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਤੁਛ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜੀਵਨ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਸਿਖਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਗੋਲ ਆਦਰਸ਼ ਸਭ ਪਸਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਕਾਰਣ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜ, ਰਾਸ਼ਟਰ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸੋਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਸੋਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਦੀ

ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸਰੋਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਗੋਲ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੋਲ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ, ਸਾਰੇ ਸਰੋਤ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਉਸਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤ ਨਾਲ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤਣੇ ਹਨ। ਸੋਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਰਨ, ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਚ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਕੇ, ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਅੰਤ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਏਗਾ, ਸੋਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸਨੂੰ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਹੱਸ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਹੱਸ ਤਾਂ ਸੋਚ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਸੋਚ ਦਾ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹੈ? ਸੋਚ ਕਿਵੇਂ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਕਿੱਥੋਂ ਸੋਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਆਤਮਾ ਕੀ ਹੈ? ਜੀਵਨ ਧਾਰਾ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਚਾਹੇ ਬਦਲ ਲਵੇ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲਵੇ, ਚਾਹੇ ਗੁਪਤ ਰਹੇ, ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰਹੇ, ਪਰ ਇਹ ਖਤਮ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਵਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਨਾ ਮਿਲ

ਜਾਵੇ, ਉਹ ਸਾਗਰ ਜਿਹੜਾ ਨਿਰੋਲ ਉਤਮ ਚੇਤਨਾ ਹੈ।

ਉਚਿਤ ਮਾਰਗ ਦੀ ਚੋਣ ਹੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗੋਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਗ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਾਰਗ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਚਿਤ ਸਾਧਨਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ-ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਅਨੁਭਵ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਕੜੀ ਜੀਵਨ ਫਿਲੋਸਫੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲੋਸਫੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ। ਬਾਹਰੀ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਧਨ ਸਮਰਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਨ ਕਰ ਸਕੋ, ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਅਨੰਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਅਨਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਦਵੰਦ ਤੋਂ ਉਪਰ।

ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਐਨੀ ਰਹੱਸਮਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ। ਰਹੱਸ ਜੀਵਨ ਵਹਿਣ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗਿਆਨ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਵਿਚ ਹੈ। ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਤੱਤ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਅਨੰਦ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਸਮੇਟਣ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ, ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਖੋਜਣਾ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ

ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਯਥਾਰਥਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁਧ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਅੰਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਧਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਕਦੀ ਵੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਖੋਜ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਨਿਰਮੋਹ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਤੇ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹ, ਨਿਰਾਸ ਜਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੌਂਸਲਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਰਦ ਜਤਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਸਕਾਰਤਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ, ਆਸ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਕਾਰਤਮਕ ਇਛਾਵਾਂ, ਲਾਲਸਾ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ, ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਤਮਕ ਸੋਚ ਇਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਖਿੱਦ ਵੈਰੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਉਬਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਤਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦੇ ਚੱਪੂਆਂ ਨਾਲ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਡੁਬਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਯੀਆ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਅਰਥ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸੋਚ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਕਾਰਤਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨਾਲ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਲੈਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਆਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ, ਉਸਾਰੂ, ਢਹਿੰਦੀਆਂ, ਇਲਾਹੀ, ਪਸ਼ੂਬਿਰਤੀਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਚਾਈ, ਮਿਤ੍ਰਤਾ, ਦਇਆ, ਉਦਾਰਤਾ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਇਹ ਸਭ ਉਤਮ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੈਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ, ਨਫਰਤ,

ਸਪਰਦਾ, ਸੁਸਤੀ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਖੇਦੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਸੋਚ ਨਾਲ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ, ਪਸ਼ੂ ਗੁਣ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਵਧ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰੋਗੇ ਓਨੇ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਛੇਤੀ ਚਲ ਸਕੋਗੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਨਖੇਦੀ ਗੁਣ ਸਾਕਾਰਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਵਿਜੈਈ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ। ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ, ਗੋਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਦੀ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੇ, ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਹੈ, ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਕਦੀ ਨੇੜੇ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਸੰਸਾਰਕ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਉਚੇਰੇ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਸੰਸਾਰਕ ਸਤਿ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਡਿਊਟੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਸਾਧਨਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਠੀਕ ਸਾਧਨ ਉਹ ਹੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਿਓ, ਕਸ਼ਟ ਦਿਓ,

ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰੋ, ਠੀਕ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਡੀਊਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਤੀਖਣ ਕਰੋ, ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰੋ। ਡੀਊਟੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲੈਣਾ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਥਿਤੀ, ਹਾਲਾਤ, ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਤ ਕਿ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਥਿਤੀ, ਘਟਨਾ, ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸਹੀ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਏਗਾ, ਮਿਲੇਗਾ ਉਹ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸੁਖਾਵੀਆਂ ਹੋਣ ਚਾਹੇ ਕਸ਼ਟਮਈ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੰਤਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਇਕ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਕਿਤੇ ਵਧ ਠੀਕ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੈ ਬਿਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਵਰਤਮਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪਿਛਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸਮਾਂ ਕਦੀ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਸਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਸਾਧਨ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਧ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਸੁਹਾਵਣਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਵਰਤਮਾਨ, ਭੂਤਕਾਲ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖ ਅੱਜ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੀ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਹੇ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲਾ ਸੋਚ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਚਿੰਤਨਾ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ, ਹੁੰਦਾ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸੋਚ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਵਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੋਚਣ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਾਨੂੰ

ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਗੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਗੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਕਰਮ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਨ। ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਕਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੂਲ ਅੰਤਰ ਨਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਨਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਕ੍ਰਿਆ ਗਤਿਵਿਧੀ, ਨਿਸ਼ਚਿਲਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ, ਕੁਦਰਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੀ ਵੀ ਗਤਿਗੀਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਅਸੂਲ ਹੈ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਕਰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਗਲੇ ਜਨਮ। ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਕਰਮ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਰਮ ਫਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਉਸ ਦੀ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ ਗੌਹੜ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਭਰਮਾਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਸਮਝ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਕਰਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਨਾਲ ਉਹ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਉਹ ਕਣ-ਕਣ ਅੰਦਰ ਸਮਾਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅੰਦਰ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਭੁੱਲ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਡਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਦਾਰਥਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਾ ਜਾਣ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਇਛਾਵਾਂ ਮੋਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੇ -

1. ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਵੇ।

2. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਸਮਝੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕਰਤਾ ਨਾ ਸਮਝੇ

ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹੇ।

3. ਠੀਕ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਆਪਣੀ ਡੀਊਟੀ ਸਮਝੇ ਜੋ ਕਰੇ ਆਪਣੀ ਡੀਊਟੀ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰੇ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਕੀ ਹੈ? ਚੰਗਾ ਠੀਕ ਕਰਮ ਕੀ ਹੈ? ਗਲਤ ਕਰਮ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚੰਗੇ ਤੇ ਠੀਕ ਕਰਮ ਹੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਰਮਗੀਣ ਤਾਂ ਕਦੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮ ਕਦੀ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਤਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਬਣਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਔਖਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਠੀਕ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਗਲਤ, ਕਿਹੜਾ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਣ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਚੰਗੇ ਤੇ ਠੀਕ ਕਰਮ ਹੀ ਕਰੋ, ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਕਰੋ, ਠੀਕ ਥਾਂ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਅਰਪਣ ਕਰੋ।

ਇਕ ਜਗਿਆਸੂ ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਹੀ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਨ, ਹਿਰਦਾ, ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਡੀਊਟੀਆਂ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਦਵੰਦ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਅਸ਼ਾਂਤੀ, ਵਿਘਨ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਯੋਗੀ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਆਤਮ ਤੱਤ, ਸਰਬ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਤਾਂਘਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਗਿਆਸੂ ਨਿਰਇੱਛਕ ਕਰਮ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਦਾਗ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਭਾਵ ਬੇਲਾਗ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਹੀ ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦਾ, ਪਿਆਰ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਤਿਆਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਭ ਦਾ ਤੱਤ ਇਹ ਹੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੇ ਉਚ ਖੁੱਧੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਘੜੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਸਦਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਭੂਤਕਾਲ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਤਾਂਘ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਰਹੇਗਾ, ਅਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਹੇਗਾ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਬੇਅਰਥ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੋਹ ਗੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭੈ ਗੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਤਰੂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ।

ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਰਮ ਕਰਨ

ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਸੋਚ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਉਸ ਕੋਲ ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਣ ਉਹ ਜੀਵਨ ਮੰਤਵ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯਤਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਕਿੰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਅਗਿਆਨ ਕਾਰਣ ਉਹ ਜਿਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਹਿੱਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭੈ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਰਕ ਦੇ ਡਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਵਰਗ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਪ੍ਰਵਚਨ ਵਧੇਰੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਘੱਟ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਵੀ ਭਲੀ-ਭਾਂਤੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਗ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੂਰਾ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ		
SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)		
ਸਾਲਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
240/-	2040/-	
SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼		
	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

MEMBERSHIP FORM ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Order from for back Issus

ਜਨਵਰੀ ਨਾਮ/Name .....

ਫਰਵਰੀ ਪਤਾ/Address .....

ਮਾਰਚ .....

ਅਪ੍ਰੈਲ .....

ਮਈ .....

ਜੂਨ .....

ਜੁਲਾਈ .....

ਅਗਸਤ .....Pin Code.....

ਸਤੰਬਰ Phone..... E-mail :.....

ਅਕਤੂਬਰ ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ

ਨਵੰਬਰ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸੰਬਰ

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE ਦਸਖਤ.....
 Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India
 Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg@glide.net.in, www.ratwarasahib.org

ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਉਤੇ ਤੁਰੇਗਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਇਕ ਆਦਤ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ, ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਡਰ, ਆਪਣੀ ਅਸੁਰਖਿਅਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ, ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਸੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਸਵਾਸ ਹੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਲੀਪਨ ਦਾ ਜੇਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਹ ਨਿਰਉਤਸਾਹਿਤ ਸੀ, ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ ਉਹ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਇਕ ਉਤੇਜਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇਕ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,

ਉਹ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰਕ ਸਬੰਧ ਜਾਂਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਦੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ'.....

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਐਤਵਾਰ - 02, 09, 16, 23 ਨਵੰਬਰ

ਸੋਗਰਾਂਦ - 14 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 13 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ।

(ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ 12.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ 29 ਨਵੰਬਰ 2008, ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦੇ - 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਗਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁਤੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੇ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਗਤਿਆਂ ਉਪਜੇ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	70/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੋ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	

31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ?	25/-
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਤਰ	
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਰਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
40. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਚੁਗਤੀਆਂ'	160/-
41. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	150/-
42. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ',	30/-
43. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-

English Version

	Price
1. Baisakhi	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path',	70/-